kaynak

BALIKESİR
HALKEVİ

DÖRDÜNCÜ YIL 39

19 NİSAN 1936

TÜRK TARİH

Sayfalarımız devriminin ve Halkevlerin çizdiği derin ve geniş anlamının içine giren bütün yazılara açıktır.

İÇİNDEKİLER

Cumuriyet en büyük bir nimetdir	İ. Şevki Işıkman
Balıkesirde hassa Doğancılara dair belgeler	Kâmil Su
Artıkmı; Örtükmü?	E. Yalçın Kaya
Ece ve Fazıl beyler	K. Kâni
Namusum hürriyetimden üstündür	Mükerrem Kâmil Su
Tavus Guşu	İ. Hakkı Akay
Atalar Süzü	Sabur Şahin
Arslanlar mezarı	Muammer Gözalan
Balıkesirde yatırlar	M. Yasa H. Korkut
Fesliyancı Kız	Niyazi
Muncusun Kamunu	Nuri Timur
Hava raporu	* * *

503780
1939-44

İyesi: T. Fikret Sılay *Yayin Direktörü: Abdi Ağabeyoğlu*

kaynak

Balıkesir Halkevi Dil, tarih edebiyat şubesince çıkarılır Aylık Kültür dergisi

Cumuriyet En Büyük Bir Nimettir.

İ. ŞEVKİ IŞIKMAN

Gün geçmiyorki ya bir fabrikanın veya bir demir yolunun açılma töreni yapılmasın; Yurdu soysal bir varlığa Kavuşdurmaktan başka kaygusu olmayan cumuriyetimizin meydana getirdiği canlı eserler az emek ürünü değildir

Martın yirmi beşinde Afyon - Karakuyu ve Kuleönü - Isparta ara ve ana demir yolları, Başbakan İsmet İnönü tarafından büyük törenlerle açıldı.

Cumuriyetin büyük nimetlerinden biri, hatta birincisi, şüphesizki yurdu batıdan doğuya, Kuzeyden güneye doğru ateşli kollarile kuşatan Türk demir yollarıdır.

Demir yolu, devlet bünyesinin can damarıdır, hayat oluğudur: Çiftçinin sabanını dünya piyasasına bağlar, kuvvet ve kudret kaynaklarını vatan müdafa hatlarına dayandırır.

Demir yollarının ödenini tecim ve ekonomi alanında olsun, endüstri tutumunda olsun, yurt bütünlüğü ve istiklâl sakmanlığı yolunda olsun, her hâlde pek parlak olarak göreceğiz.

Onun için şimdiden bilmeliyiz ki: Topraklarımıza atacağımız bir karışlık demir yolu düşmanlara karşı, oynak bir kale kazanç kaplarına geçirilmiş bereket anahtarıdır.

İsmet İnönünün buyurdukları gibi: «Bu hattın olmamasından memleket müdafaası sıkıntı çekmiştir. Bu kadar kısa bir hattın memleket müdafaası bakımından yapacağı işi, yüzbin öküz arabasına yaptırmak ya mümkün, ya değildir.»

Genel savaşda, balkanlarda çekilen sıkıntıyı bu günkü soy daha unutmamıştır. Sarsılan bir cepheye yetişememek, Çölleri Karlı dağları kırıla döküle aşmak yorgunluğundan orduları kurtaramamak acıları yüreklerimizde taze birer yara gibi sızlamaktadır.

Dağ durukları zayıfların hava tebdiline gidenlerin sayısız mezarlarını taşıdığı günler, en acıklı harp günlerimizdi.

İmparatorluk doğru, dürüst bir şosa bile onarmayı beceremiyordu.

Cumuriyet ise çok kısa yıllar içinde bu güne kadar beş bin iki yüz küsur kilometre demiryolunu başarmışdır, Dört yıla varmaz, Bunu on bin kilometreye çıkaracaktır.

Önceden 60 yılda yapıldığı söylenen oda yabancı ellerin malı 3273 kilometrelik demir yolunu da satın aldık.

Bütün bu başarıları göz önüne getirince türkün bu günkü şaşırtıcı varlık antları karşısında insanca yaşamak hakkımıza el uzatacak bir şaşkın düşünmek bile istemeyiz.

Türk, sevgili Atasının yarattığı yeni Türkiyede kendi sınırı içinde yükselmeğe, Baysallıkla yaşamağa, istiklâlinin bütünlüğüne sahip olarak Avrupa ile Asya arasında acun barışına canla başla hizmet etmeğe söz vermiştir.

Medeniyet dünyasından beklenen şey: Bu içten isteğe inan ve saygıdır.

Atatürk Soyu şen, şirin ufuklarında kirli barut kokularını, hınçlı ölüm kanatlarını değil; yaşıtan, şenlik getiren tekerlek ve temel üzerindeki bacaların koyu tatlı dumanlarını görmek istiyor. Bu tatlı duygu, o büyük kurtarıcının dünyaya baş eğdiren temiz, katkısız ruhundan, yüksek, eşsiz vicdanından esinlidir.

Bütün bunlar, hayat yolundaki bu sürekli zaferler, ancak ve ancak Cumuriyetin, Cumuriyeti kuran ellerin kırılmaz bileklerine, sarsılmaz isteklerine, yorulmaz emeklerine vergi birer mazhariyettir.

Onun içindir ki Cumuriyet, bizim için en büyük bir nimettir.

TÜRK TARİH KURUMU

Balıkesirde hassa doğancılarına dair Belgeler

Yazan : Tarih öğretmeni KÂMİL SU

Osmanlı tarihinde saray eğlenceleri arasında av eğlenceside kendisine mühim bir yer ayırmıştır . Hattâ bazı padişahlar zamanında diğer eğlencelerin önünde gelmiştir

İlk zamanlarda zaferden zafere koşan padişahlar ve paşalar harp dışındaki vakitlerini ekseriya maiyetlerile birlikte avlanmakla geçirirlerdi . Rumelide bir çok yerler alan ve kahramanlığile Bizansı ürküten Orhanın oğlu Süleyman boş zamanlarında avlanırdı. Hattâ hayatını bu eğlencede harcamıştı. Vurduğu bir avın peşinden koşarken atının ayağı bir deliğe girerek sürçmüş ve düşmüş ölmüştü. [1]

Yıldırım Beyazıdın ava düşkünlüğü çoktu Çok kalabalık bir av heyeti vardı. Nığeboluda Haçlılar ordusuna karşı büyük bir zafer kazanan Yıldırım bir çok esir almıştı. Bu esirler arasında Bavyeralı Şildberger, Fransız hanedanından Kont Donöver gibi Avrupanın asılzadeleride vardı . Bu esirlere her vesile ile kudretini , Osmanlı devletinin zenginliğini göstermek istiyen Yıldırım onlara bir av eğlencesiside tertip etmişti. Hammere göre : «Yedi bin doğancı ve altı bin sekbandan aşağı olmıyan maiyeti halkının ihtişamile onlara hayret verdi . Av köpeklerinin arkasına ipekli örtüler, ve Parslara mücevherli tasmalar konulmuştı » [2]

«Bertrandan döla brokyer» den naklen Ahmet Refik, Koca Murad beyin, (Murad II) ceddi Bayazıd gibi Ava meraklı olduğunu, hattâ binden ziyade zağarı ve ikiyüzden fazla kuşları olduğunu yazıyor. [1]

Fatihin Boğazda padişahlara mahsus yaptırdığı tokat bahçesinden dördüncü Murat çok hoşlanır ve ekseriya yaban domuzu avı için oraya giderdi Evliya Çelebi de seyahatnamesinde bu mesirelerden Istıranca dağları mesiresinde bir oda Yeniçeri avcuları olduğunu söylüyor. [2]

Osmanlı hanedanının en fazla saray ve kadın hayatına düşkün padışahlarından olan İbrahim hemen bütün hayatını İstanbulda geçirmiştir. Cinci hocanın tesirile Edirneye yaptığı seyahatında onunda avlanmaktan kendisini alamadığı görülüyor Bu seyahata karar verdiği sırada sadrazamın kendisile birlikte gelmesi teklifine karşı İbrahim : « Ben sayd ve teferrüce gidiyorum, vezir ve kadılar bulunursa her tarafdan halk gelir, onlar divana müracaat etsinler en mühim mukarriplerimden başka gimse gelmesün» cevabını vermiştir. Edirnede vaktını av ve harem safasile geçirmiştir. [3]

Dördüncü Mehmedin ava olan merakı hastalık derecesinde idi. Hayatını hemen hemen Edirne sarayında av peşinde geçirmiştir. Devlet işlerile o kadar meşgul olmamıştır. Maamafih devlet işlerinden uzak kalışı köprülülerin istedikleri gibi hareket edebilmelerine imkân vermesi noktasından çok daha hayırlı olmuştur.

Av yerleri Çatalca Bergos tarafları idi. Dördüncü Mehmet bilhassa Yanbolu, Dimitoka, Silivri, Eski Zağra cihetlerinde avlanırdı. [1]

Osmanlılarda av heyeti Çakırcılar, Şahinciler, Sekbanlar, Samsuncular, Zağarcılar gibi sınıflara ayrılırdı. Bilâhare bu sınıflar askerî teşkilâta sokulmuşlar ve bu av hizmetlerinden alınan adlarda zabitler adlandırılmıştır. Samsuncu başı, Zağarcı başı, Çakırcı başı, Turnacı başı gibi.

Hammere göre: « Beyazidin saltanatından beri Doğancılar padişahin sayd takımını teşkil ediyorlardı. Dörde münkasem idiler: Asıl Doğancılar, Çaylak avcıları, akbaba avcıları, atmaca avcıları. Sekbanlar müahharen Yeniçerilere ilhak olundu. Üç alay Samsuncu, Zağarcı, Turnacı dahil olmamak üzere Sekbanların mecmuu otuz uç alay idi.» [2]

Saray avcılarının başı ve Padişahın avcı başısı olan Çakırcı başının teşrifatta mühim bir mevkii vardı. Ulufesi günde yüz altmış akça idi. Fatih kanunnamesinde Emir Ahurdan sonra çakırcı başının geleceğini söyliyor. [3]

Sonradan Çakırcıyan hassa, Şahinciyan hassa, Atmacaciyan hassa adlarile üçe ayrılan avcılardan Şahinciyanı hassaya Doğancı başı , ve Atmacaciyan hassaya atmacı başı adlarile zabitlerde tayin olunmuş isede uzun zaman Çakırcı başı hem Çakırcıyanın zabtı ve hemde diğerlerinin amiri kalmıştı [4]

Sarayda padişahın askerî safları arasında bulunan bu hassa avcılarından başka birçok vilâyetlerde hassa Çakırcıları vardı. Bunlar doğancı, dağancı oğulları, yeve [1] ci, Konükcü [2] gibi isimler alırlardı. Bunlar başkalarının reayasından olmıyan hassa avcıları idi. Defteri cedidi hakanida kaydlı olup vilâyetlerde hiç kimsenin iltizamında olmayan dağlarda, doğan uriler (uru)de [3] avlanırlardı. Vurdukları Şak, Zerduva, Sansar, ayı, tilki ve kurt gibi hayvanların postlarını her altı ayda bir götürüp miriye teslim ederler, ve teslim ettiklerine dair ellerine mühürlü temessük alırlardı.

Rumelide de Hıristiyanlardan bazıları saraya mahsus doğan beslerlerdi ve bunlara doğancı denirdi. Bazı vergilerden af edilirlerdi Rumelide doğancı adında köylere halâ tesadüf ediliyor.

* *
*

Balıkesir mahkemei şer'iye sicillerini karıştırırken Balıkesir ve civarındaki hassa avcılarına dair birkaç vesika buldum. Bunlar hicri on birinci yüz yılda padişah tarafından yazılan hükümlerdir . Bu vesikalardan biz Balıkesir vilâyeti dahilindeki hassa doğancı yerlerini öğrenebiliyoz Bu vesikalardan hicri 1010 tarihli ikisi Balıkesir ve Bigadiç kadılıklarına yazılıyor .

1030 tarihli olan iki vesikadan biri Balıkesir ve Balya kadılıklarına biride Biga, Karesi, Manisa, Hüdavendigâr, Aydın, Menteşe sancakları kadılıklarına yazılıyor.

1084 1085 tarihli iki vesikadan biri padişah tarafından diğeri de hassa Şahinci başı tarafından Hüdavendigâr ve Karesi sancakları doğancı başlığına bağlı olan yerlerin kadılıklarına yazılıyor.

Bu vesikalardan anlaşıldığına göre Ka-

(1) Aşık paşa zade sayfa: 51; Tacıttevarih cilt 1 , saife: 60

(2) Hammer tarihi Türkçe tercümesi cilt 1 sayıfa 288

(1) Türkiye tarihi Ahmet refik sayfa: 340

(2) Evliya çelebi seyehatnamesi cilt 1 sayfa 480

(3) Hammer tarihi , Türkce tercümesi cilt 10 S. 33

[1] Raşit tarihi cilt 1 S. 84, 91, 97, 251, 343

[2] Hammer tarihi, Türkce tercümesi cilt 1 S. 288

[3] Fatih kanunnamesi, tarih encümeni mecmuası eklemi S . 11

[4] Fatih kanunnamesi Haşiye S: 12

[1] Yave : „ Sahibi malûm olmıyarak bulunan ve yahut tutulan hayvanatı ehliyeye tesmiye olunur . „ Osmanlı kanunnameleri S. 19 haşiye .

[2] Könükcü veya künükcü bu kelimenin manasını anlayamadım.

[3] Uri veya uru Çatagaycada çayır ve Yakutca da yüksek yer manalarına gelir.

resi vilâyeti Doğancı başılık mıntakasıdır. Bu doğancı başılar merkezden tayin ediliyor. Bunların ödevleri berat ile hassa şahincisi tayin olunan Doğancı ve Doğancı oğullarının her altı ayda bir İstanbula Doğan ve avladıkları hayvanların postlarını götürmelerine bakmaktır. Berat ile hassa şahincisi kayd olunan Doğancı ve Doğancı oğullarının Doğan götürmiyenlerinden ve ellerinde hizmet ettiklerine dair tezkeresi bulunmıyanlardan vergi alınıyor. Bu vergide Müslüman olanlardan yüz elli akça dirki buna mürde bahâ deniliyor.

1030 tarihli belgede mütekait olan Doğancılardan 120[1] akça bedeli avarız[2] alındığı yazılıyor.

Doğan yuvalarını bozan, Doğan çalan ve Doğan telef edenlerden esiri Doğanı için beş yüz akça ceza alınıyor.

Doğan yuvaları yanında ağaç kesmek, tüfek atmak, ateş yakmak, kuyun otlatmak, tuzak kurmak ve güvercin uçurarak Doğan tutmak yasak idi. Bu yasağı dinlemiyenlerden Doğancı başı marifetile beşer yüz akça ceza alınırdı.

Balıkesir vilâyeti tarihçesini alâkadar eden bu vesikaları aynen aşağıya koyuyuruz:

Vesikalar

Mefahirül kuzati vel hükkâm maadinil fezaili velkelâm Biga ve karesi ve Manisa ve Hüdavendkâr ve Aydın ve Menteşe sancaklarında vaki olan kadılar zeyyede fazluhum tevkii refi humayun vasil olucak malûm olaki kidvetül emacidüvel ekârim çakırcı başı zeyyede mecduhu dercu saadetime arz gönderüp zikr olunan kadılıklarda vaki hassa çakırcıların ve evlâtlarının ve asitanei saadetime doğan getirmeyüp ellerinde mühürlün ve mamülün bih edai hizmet tezkereleri olmayanların ve aharın raayasından olmayıp defteri cedidi hakanide mukayyet doğanci oğlu olmakla ellerine beratı humayun alan doğancıların bin otuz tarihi için her birinden lâzım gelen yüz otuz okçei mürdebahaların ve adeti ağnan (1) ve resmi bitaklerin (2) ve resmi güvare ve resmi arusane (3) ve rusumu sairelerin ve iltizama dahil olmayan yerlerde doğan urılarında (4) ve sair yerlerde sayd olunan ve şak ve zerduva ve sansar ve kurt ve dilkü (Tilki) ve ayı ve ahu ve sair şikâr postların defteri cedidi hakani mucebince cemü tahsil ve kabzu defter edüp getürüp hazinei amireye teslim eylemek içün hassa çakırcılardan Mehmet doğancı başı nam kimesne doğancı başı tayin ve irsal olduğun bildirüb vechi meşruh üzere emri şerifim verilmesin rica eylemegin buyurdumki,

Hükmü şerifinle mezbur kulum vardıkta asla tehir etmeyüb onın gibi doğancıların ve kadimi defteri cedidi hakanide mukayyet doğanci oğlu olmağla ellerine beratı humayun olan doğancıların ve senei mezburede asitanei saadetime doğan getirmeyüb edai hizmet eylediklerine ellerinde mamulün bih tezkeresi olmayan yavcı ve könükcü? ve sayyat ve defteri cedidi hakanide mukayyet doğancı oğullarının kanunu kadim ve sureti defteri cedidi hakani mucebince her birnden zamanı hlul eydikte yüzellişer akçe mürde bahaların ve cürmü cinayet ve adeti ağnam ve resmi güvare ve resmi arusane ve beytülmal ... Ve mali mefkud ve sayir badi havaların ve topraklarında yeve ve kaçgun ve kul ve cariye müjdeganesin [1] ve müddeti örfiyesi tamam olup füruht olunanların bahalarını ve mütekaid olan doğancıların yüz yirmişer akçe bedeli avarizlerin ve resmi sairelerin ve aharin yerlerinden olmayub doğancıların toprağında gûhiden baltalarile açtıkları yerlerde hasıl olan öşürlerin kanunu kadim ve sureti defteri cedidi hakanı mucibince miri için mezkûr doğancı başıya Kabzü zabtü defter ettirüb kimesneye muhalefet ettirmeyesin ve kadılıklarunuzda doğan yuvaların bozub ve doğan sirke ve zayi ve telef edenlerden kanunu kadim üzere esiri doğan içün beş yüz akçe cerimelerin aldurub kabzü zabt ve alel esami defter edesiz ve bazı kimselerin ellerinde beratı doğan bulunub miri içün kabz eyleyelim didikte ahar yerden getürdük deyü muhalefet ederler ise kata muhalefet ettirmeyüp miri içün ahz ettiresin ve kata yuvalar kurbunda mutadi kadime muhalif ağaç kesüp ve tüfek atup ve ateş yakup ue koyun otarup doğan yuvalarına zarar edenlerden ve doğan sayd olunan yerlerde tuzak döküp av avlayup ve güvercin uçurup doğan sayd edenlerden kanun üzere mezbur doğancı başıya beşer yüz akça cerimelerin aldırasız velhasıl mukayyet olup veçhi meşruh üzere olan emrimi yerine getiresüz şöyleki ehli .... sebebile canibi miriye zarar murettip olan ihmal eden kadılardan tazmin olunur şöyle bilmiş alasız ve sizki kadılarsız kalır yekûnu olan defteri imzalayup ve mühürleyip ve kiseleyüp mezbur kulum ile irsal edesiz minvali merkum üzere cem olunan mali doğancıların mevacıblarına ve bassa doğancıların ta'ma bahalarına ve ihracatı lâzımelerine harcü sarf eyleyüp badehu kanun üzere her sene muhasebesin verüp zikr olunan malden ziyade kalur ise hazinei amireme teslim oluna şöyleki vechi meşruh üzere olan emrimin muhalifi olup malim zayi ve telef ola veya irsal eylediğiniz defter sahih olmaya veya hilâfi emri şerif vazınız malûm ola gayriler ile olmayup ziyade ukubete mustahak olunursuz şöyle bilmiş olasız hususu mezbure beyler beyi ve sancak beyi ve ümena ve ammal ..... ve sipahi ve Yeniçeri ve sairleri bir veçhile dahlu taarruz ettirmeyesiz eder ise yazup ilâm eyleyesüz şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılasız tahriren fissamın işre şaban il (muazzam) lisemeti tisa ve işrin ve elı.

* *

Kidvetil kuzeti velhukkâm madenil faz lı velkelâm Balıkesri ve Balye kadıları zeyyede fazluhuma tevkii refii humayun vasıl olucak malum olaki kidvetül emacidü velayan çakırcı başı zeyyede mecduhu halâ deri saadetime mühürlü tezkere gönderüp zikr olunan kadılıklarda vaki defteri cedîdi hakanide mukayyet Mehmet ve Hasan ibni Mihrişah ve İbrahim ve oda başı olan Ahmet nam kimesneler hassa sayyadlardan olup zikr olunan kadılıklarda vaki iltizama dahil ve defteri cedidi hakanide mukayyet kimesneye hasıl kayd

---

[1] Bin otuz tarihli belgede yüz otuz akça.

[2] "Avarızı Devleti Osmaniyenin ezminei fütuhâtta ahvali fevkalâde ve bilhassa harp sebebile ahaliden tahsil olunan gayrı mukannen bir vergi idi. Badehu bu vergi bu namı umumi altında birleşmek üzere birçok kısımlara inkısam ve mukannen bir şekil iktisâp etti.„ Kanunî kanunnamesi, Encümen mecmuası eklemesi haşiyesi S.17

(1) Adeti ağnam «hassı kumayun ve vüzere haslarından koyun başına bir akçe züama ve erbabi timar karyelerinden iki koyuna bir akçe» Osmanlı kanunnameleri, milî telebbular mecmuası S. 542

(2) bittak, binak «müslimden alınan baş resmine derler evlisinden on iki ve kârı kisbe kadir mücerretlerinden altışar akcadır «Millî tetebbular mecmuası Osmanlı kanunnameleri.

(3) «Resmî arusane cihazlu kızdan altmış akçedir ve avvetten kırk akçedir» kanunî kanunnamesi.

(4) Uru veya Uri çağataycada çayır; yakut lisanında ise yüksek yer manasına gelir. Büyük Türk lügati.

[1] Cariye müjdeleri: sahibinden kaçan cariye veya köle bir yerde tulduksa. Bir müddet muhafaza olunurdu. Bu müddet zarfında sahibi gelir ise müjde ile birlikte cariye veya kalenin nafakasını verir köle veya cariyesini alırdı. Köle ve cariyesinin kaçtığı yerin tutulduğu yere uzaklığı bir günlük ise otuz iki günlük ise altmış; üç güulük veya daha ziyade ise yüz akçe alınırdıki buna "köle ve cariye müjdesi" denirdi. Kannnî kanunnamesi haşiye S. 19

olmayan cebeller ve avgâh dan her sene saydi şikâr eyledikleri ve şak ve zerduva ve kurt ve dilkû (Tilki) ve ayu postların ve ahu basdırmaların her altı ayda bir miri içün getürüp teslim idüp ellerine mamulün bih temessük alup hizmetlerinde kusuru yok iken ve hizmetleri mukabelesinde avarizi divaniye vesair tekâlifi örfiyeden muaf ve müsellimler iken halâ beyler beyi ve sancak beyi su başıları ve adamları ve züema ve erbabı timar ve ümena ammal ve sair ehli örf taifesi üzerlerine varup. ... Ve meccanen yem ve yemek ve koyun ve kuzu ve sair mekûlât talep eylediklerinden mada sayd eylediklerı şikârlarına dahl edüp rencide eylemekten hali değillerdür deyü meni içün emri şerifim recasına ilâm eylemeğin buyurdumki hükmü şerifim vardıkta göresiz fılvaki bunlar defteri cedidi hakanide mukayyet hassa sayyadlardan olup zikr olunan kadılıklarda vaki iltizama dahil ve defteri cedıdi hakanide mukayyet kimesneye hasıl kayd olmayan cebellerden ve avgah dan saydü şikâr eyledikleri ve şak ve zerduva ve sansar ve kurd ve dilkû (tilki) ve ayu postların ve ahu basdırmaların her altı ayda bir getürüp miri içün teslim idüp ellerine mühürlü temessük alup hizmetlerinde kusurları yok iken halâ zikr olunan tayfa üzerlerine varup .... Ve meccanen yem ve yemeklerin ve koyun ve kuzu vesair bunun emsali nice mekûlât talep ve teklif eylediklerinden mada sayd eyledikleri şikârlarına dahl edüp rencide vü remide eyledikleri vaki ise menü def idüp min bad eyledikleri şikârlarına dahl edüp rencide vü remide eyledikleri vaki ise menü def edüp min bad bunları hilafi şer ve kanun ve defter kimesneye olvechile rencidevü remide eddirmeyüp hususu mezbur içün tekrar şikâyet olunmalu eylemeyesiz şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılasız tahriren filyevmil salis şehri cemaziyül ahar liseneti tısa ve işrine ve elf.

Faziletlu Balıkesir ve Bigadıç efendilerinin huzuru şerif vacibülteşrif faizunnurlarına inha olunurki halâ tahtı adelet invanınızda ulu nam karyeniz sakinlerinden Mustafa nam kimesne hass sayyaddan olup her sene hasıl eyledüğü ve şak ve zerduva ve sansar ve kurt ve tilkü postların her altı ayda bir asıtanci saadetime getürüp teslim edüp hizmetinde kusuru yok iken ve hizmeti mukabelesinde avarızı divaniye bedelî menzil vesair tekâlifi örfiyenin küllüsinden muaf ve musellem iken hâlâ sancak beyi ve adamları ve ümera ve ammal tayifesinin mezburun saydeylediğini şikârlarına dahl eylediklerin bu canibe bildürüb mektup talep eylemegin tahrir olunup irsal olunmuştur. Şerefi vusulde.... Mezburin üzerinden nazarınız deriğ eylemeyüp onu gergi gibi saydü şikâr olunan postların ve bastırmaları ahardan bir ferd dahl ve rencide ettirmeyüp mürüvvet üzere olasız baki hemişe memerri izdiyadi terekki ve. ... (1)

Sene (2)

Kitvetül kuzatı vel hükkâm madenil fazllu velkelâm Balıkesiri ve Bigadıç kadıları zeyyede fazluhum tevkii refii humayunun vasil olucak malum olaki iftiharül emacidü vel ekârim camiül mehamidi velkelâm elmuhtassü bimezidi inayetil mülkül samad şahinci başısı şeyh Mehmet tezkere gönderüpBalıkesiri kazasına dahilOkuf nam karye sakinlerinden Musa İbni Mustafa nam kimesne zikr olunan kadılıklarda vaki gûhiden ve yaziden olup iltizama dahil olmayan yerlerden miri içün saydü şikâr olunu gelen ve şak ve zerduva ve sansar ve kurd ve dilkü (tilki) ve ayu ve ahuların sayd eyleyüp postların ve ahu bastırma

[1] Nokta nokta gösterilen yerler silik.

[2] Senesi yazılı değilsede bundan evvel gelen vesikanın sicildeki tarihi 1084 olduğu için buda 1084 tarihli olacak.

sın her altı (ayda) bir asitanei saadetime göaderüp teslim eylemek içün Musa tayin olunmuştur her sene saydu şikâr eyledükleri ahu bastırmasın vesair şikârların postların her altı ayda bir asitanci saadetime getürüp ellerine mamulün bih edai hiz net tezkerelerin aldıktan sonra... Hizmetleri mukabalesinde avarızı divaniyeden ve nüzül ve tekâlfi örfiye küllisinden muaf ve müsellem olup beyler beyi ve sancak beyi ve su başıları ve voyvodoları ve ümena ve ammal vel mutezımın (mültezimin) ve nezzar ve zuema ve erbabı timar vesair iş erleri ve ehli örf tayfası mezburun sayd eyledüğü şıkârlarına ve zagarlarına dahl (eylememek) babında emri şerifim recasına ilâm eylemeğ n buyurduki hükmü şerim vardıkta hususu (mezbure) mukayyed olup göresiz fılvaki bunlar zikr olunan kadılık lerda guhiden ve yaziden iltizama dahil olmayan yerlerden miri içün saydü şikâr olunu gelen ve şak ve zerduva ve sansar ve kurd ve dilkü (tilki) ve ayu ve ahu bastırmaların sayd eyleyüp postların ve ahu bastirmasın olugeldiği üzere vakti zımanile altı ayda bir asıtanci saadetime getürüp teslim idüp müşarünileyh şahinci başı zeyyede mecduhu dan ellerine mühürlü ve mamulün bih tezkerelerin alup hizmette kusuru yok iken mezbure dahlü taarruz eyledikleri vaki ise menü def edüp min bad mezburu ümene ve ammale ve mültezimin ve nezzar ve ehli örf taifesine dahlü taarruz ettirmeyesin ve kâmil sayyadlık hassi humayunuma racidir ona göre bunu bir ferde dahlü taarruz ve rencide ettirmeyüp tekrar şikâyete gelmelü eylemeyesiz şöylece alâmeti şerife itimat kılasız tahriren filyevmil hanis vel işrine şehri muharemmül haram lisaneti işrine ve elf.

* *

Mefahirül kuzatı ve hükkâm hüdaentkâr ve Karasi sancakları doğancı başlığına tabi olan yerlerin kadıları zeyyede fazluhum tevkii refii humayun vasil olucak malûm olaki iftiharül emacidi vel ekârim şahinci başı dam mecduhu der şaadetime mühürlü tezkere gönderüp zikr olunan kadılıklarda vaki defterî cedidi hakanide mukayyet beratı şerif ile tayin olunmuş hassa şahincilerinin evlâdlarının bin seksen beş sene (sine) mahsub olmak üzere asitanei saadeti (me) doğan getürmeyüp ellerinde edayi hizmet tezkereleri olmayanların müslümanlarından yüzellişer ve keferesinden üçer yüz akçe miri mürde baha ve adeti ağnamve resmi güvvare ve resmi arusane ve cürmü cinayet badihava ve beytülmal vesair cüzi ve külli hu kuk ve rusumların cemü tahsil olunmak içün hassa doğancı başılardan kıdvetül emailüvel akran ...Nam dogancı başı tayin olunduğun bildürüp mucibince emri şerifim verilmek recasına ilâm eyledüğü ecilden imdi kadimden olugeldiği üzere tahsil olunmak fermanım olmuştur buyurdumki hükmü şerifimle vardıkta bu babda sadır olan emrim üzere amel edüp dahi kata tehir ve tevekkuf eylemeyüp zikr olunan kadılıklarda vaki defteri cedidi hakanide mukayyet beratı şerif ile tayin olunmuş hassa kadılarının ve evlâtlarının tarihi mezkûrda asitanci saadete doğan ve şahin götürmeyüp ellerinde edayi hizmet tezkereleri olmayanların kadimden olugeldiği üzere üzerlerine edası lâzım gelen miri mürde baha vesair cüzi ve küllj hukuk ve rusumların cemü tahsil ve hassa doğancıların mevacipleri ve miri doğanların ta'mi bahadir içün teslimi hazine ettürüp kimesneye taallül ve niza ettirmeyesiz amma bu bahane ile avarız hanesine bağlu reayaya müdahale olunmaktan ziyade ihtiraz edüp vechi meşruh üzere olan emrimi yerine getiresiz şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılasız.

7 Fi Şehri Ramazan
Sene 1084

* *

Huzuru mevalil mukvemun el muazzamun hüdavendkâr ve Karesi sancaklarının doğancı başılığa müteallik olan yerleri efendi hazretlerinin meclisi şeriflerine deri davatı safiyati ve gureri tahiyyat ve vafiyat ithafile muhibbane olunurki haliya tahtı kazai adalet şiarlarında vaki defteri cedidi hakanide kayd (mukayyet) beratı şerifle tayin olunmuş hassa şahin kayalarının ve evlâdlarının ve karındaşları evlâdlarının bin seksen beş senesine mahusup olmak üzere asitanei saadete doğan getürmeyüp ellerinde mühürlü ve mamulün bih edai hizmet tezkereleri olmayanların müslümanlarından yüz ellişer akça ve keferelerinden üçer yüz akçe miri mürde baharımız ve adeti ağnam ve resmi guvvara ve resmi arusane ve curmü cinayet ve badihava ve beytilmal ve sair külli ve cüzi hukuk ve rüsümatların cemü tahsil eylemek içün hassa doğancı başılardan kıdvetül emailü vel akran.... Doğancı başı zeyyede kaderuhu tayin olunan (olunup) ve yedine tarafı devleti aliyeden emri şerifi alışan verilüp ve mücebince mektubu muveddet tahrir ve irsal olunmuştur vusülünde gerekdirki elinde olan emri şerifte kaydü tahrir olunduğu üzere senei merkumda uhdelerine lâzım gelen hizmetlerin eda edüp ellerinde mühürlü ve mamülün bih edai hizmet tezkereleri olmayan müslümanlarından yüz ellişer akçe ve keferelerinden üçer yüz akçe miri mürde baharımız ve adeti ağnam ve resmi güvvare ve resmi arusane ve cürmü cinayet ve badihava ve beytül mâl vesair külli ve cüzi hukuk ve rusumların mumaileyh doğancı başı zeyyede kaderuhuya ahzü kabz cemü tahsil ettirüp tarafı ahardan bir ferde dahl ettirmeyüb ve mezkur doğancı başının üzerinden hakkı nazarı şerifiniz deriğ buyurulmasın baki hemişe der secadei şeriati dain sene 1085

Seri şahin ciyani hassa halâ

Son

(Artık) mı? (Örtük) mü?

Müzeler şubesinden : E. YALÇIN KAYA

Küçük Asya Türklüğü, tarihin kaydettiği anlardan başlar. İlk akınlarla buraya gelip yerleşen ırklar kâmilen turanî idi. Fakat müteakip devrelerde de bu sahaya göçmeler durmuş değildi. Zaman, zaman Şarktan garba doğru; dalga halinde Türklük ceryanları harekete gelmiş ve hemen her defasında yeni bir tecelli ile hakimiyetini kurmuştur.

Küçük Asya isminden de anlaşılacağı veçhile öyle mahdut bir saha değildir. Eklimleri ihtiva eden ve yeryer başlı başına mevcudiyetler taşıyabilen oldukça vasî bir kıt'adır. Öyle zamanlar olmuşturki şarkında ve garbında ayrı ayrı hakimiyetlerle saltanatlar teessüs etmiş ve yine öyle zamanlar olmuşturki bu kıt'a baştan başa tek bir hüküm altında sayıldığı zamanlarda bile her bucağında mahallî tesirlerle farklar gözeten benlikler mevcudiyetlerini muhafaza etmişler ve fakat bütün bunlar bir aslı kat'iyyen değiştirememişlerdir.

Binaenaleyh tetkik edilmesi lâzım gelen tarih ilgileri okadar net olmalıdırki Orta Asya ile Irkı münasebetimiz ne olursa olsun bir küçük Asya medeniyetini ve bunun Türklüğünden doğduğunu va muhtelif asırlarda ne isim alırsa alsın hepsinin bir biriyle karabetini ve hatta birleştiğini delilleriyle tesbit edebilelim. Ve bu sayede bizde benliğimizi bile bilelim. Maalesef biran üzerinde çok uğraşılmamış ve cumhuriyet devri müstesna olmak üzere hatta evvelce bu cihet tamamiyle ihmal edilmiştir.

Osmanlı imparatorluğu devrinde Türklüğü küçük Asyaya getiren kuvvetin seksen çadır halkından ibaret bulunduğunu bir hakikatı tarihiye değil, ancak tâğlit ile kaydeden tarih; bu saltanatın teessüsünden evvel yine Küçük Asyanın Şark mıntakasında Aslan Türk yaşamış ve bu Türklüğünü muhafaza ederek bize kadar nakletmiş bir sülâlenin ismini bile doğru bildirememiştir.

Tarihin birazda arapcalaştırarak (Beni Artık)şeklinde yazdığı bu sülale ismindeki (Artık) nereden geliyordu ve nasıl telaffüz olunurdu? İşte bunda da tarihî ihtilâf vardır.

Artık, mülûki Artıkıyenin ceddi olan zatın ismidir. Bu sülâle Diyar bekir ve Mardin havalisinde hicretin 477 inci senesinde teessüs ederek 811 tarihine kadar hükümran olmuşdur. Bunlardan bir şübede hasın keyfde (Beni sekman) ismiyle 498 den 629 tarihine kadar icrayi hükûmet etmişdir Bu ismi almasının sebebide bu şühe müessisinin (Davut bin Sekman) olmasıdır.

İşte böylece üç buçuk asırlık bir mevcudiyet taşıyan bu Türk sülâlesinin ismi neden tamamiyle ve doğru olarak bilinemiyor ve teleffuz olunamıyor?... Zira bu isim bütün âsarda Arap harfleriyle ve hareketsiz olarak (Artık) şeklinde görülüyordu.

Arap harfleriyle Türk lehçesinin tamamiyle muhafaza edilemediğine bir delil dahi teşkil eyleyen bu ihtilâf eski müverrihler arasındada halledilmemişdir. Yalnız

devleti Artıkiye muasırlarından ve müverrihîni meşhureden (İbni halgân) Vefiyatül ayanı'nın birinci cildininin seksen beşinci sahifesinde (Örtük) olarak okunacağını yazmıştı. Ahmet Vefik paşada lehçei Osmani [cilt bir, sahife 219] da (Ortmak) aslından mahruk ve müştak olarak (Ortuk) yanık manasına gelir diyor.

Avrupa müsteşriklerinin ihtilafları ve müsyö Barbiye dö Minarın neşrettiği Türkçe lügat kitabında (Ortok) olarak okunduğu ve müellif Herbelonun ise Türkistanda (Artak) isminde bir dağ mevcut olup Emir Artıkın o taraflardan gelmesi cihetiyle isminin ona nisbet olduğunu ve müsyö Stanley Lanpolin mestur mânasına (Örtük) okuduğunu Galip bey merhumun İstanbul müzesi için yazdığı meskûkatı Türkmaniye katoloğunun methal kısmında uzun uzadıya yazıldıktan sonra mumaileyhde bu ismin en doğrusu (Artık) olacağını zira Babasının Eksik ismiyle tanınmış olmasına nazaran eksiğin oğlunun Artık olması ihtimale Karip bulunduğunu, fakat Şemsettin Sami merhumun kamusülalamında (Ertük) yazıldığını ve ancak bundada merci ve mehaz tasrih olunmadığını sayıp dökmüşdür.

Ali emiri efendi de bu sülaleye ait bir tarihçenin naklinde aynen Galip bey merhumun tarzı te'effüzünü kabul eylemişdir.

İşte bir Türk ismi üzerinde ceryan eden bunca mutalea ve münakaşanın sebebi bu ismin arap harfleriyle ve türlü türlü manalara gelebilecek şekilde harekelenerek okunmağa müsait ve yalnız bir tarzda yazılmış bulunmasından ve Türk tarihini alakalandıran büyük sülale isimlerinde olduğu gibi muhafaza etmeye gayret göstermemekliğimizden ibarettir.

Şimdi Ortaya yep yeni bir delil çıkmışdırki bu tamamiyle başkadır. Ve misli görülmemişdir. Bu delil hemze ile okuyanlara hak verdiriyor. Bu misilsiz delil 1328 senesinde Siverekde bulunmuş ve o zaman maheili mezkûrun Mutasarrıflık olmasiyle muhasebeciliğini yapan Ali Rıza bey tarafından İstanbula gönderilmiş ve Mardin mülûki Artıkıyesinlen Hüsamettin Yumuk Arslana ait ve 590 tarihli bir paradır. Bu parada mezkûr isim şimdiye kadar olduğu gibi Elif, rı, te, kaf harfleriyle gözükmüyor. Aynen neşrolunan fatoğrafisindede görüleceği vechile, Hemze, vav, rı, te, kaf harfleriyle ve (Örtük) şeklindedir.

Bu para misilsizdir. Hüsamettin Yuluk Arslanın diğer ve bu tarzdakilbakır paralarının aynı isede bunun yüzünde ve bir elinde kılıç ve diğer elinde kesik baş tutan insan resmi taşıyan hali aynı tarzda müzelerde bulunan paralara nazaren maküsdur. Ve (Nurettin Ata bey) ismi paranın sağ tarafında ve resme nazaran sol el altındadır. Bu paranın diğer tarafındada ortada (Ennasır lediunllah emiril müminin) ve dahili devredede (Elmelikil efdal Ali ve elmeliküzzahir ğazı binel melikün nasır) harici devresindede (Hüsamettin yuluk arslan ilgazi bin Örtük duribe sene tis'in) yazılmıştır. Mahalli darbı yoktur

İşte bu paradaki Örtük isminin tarzı tahriri hiç bir eseri tarihide görülmemişdir Bu suretle bizde tarzı teleffuzumuzu değiştirebiliriz. Bu sülale reisinin ismi Artık değil (Örtük) imiş.

T A R İ H

Memleket büyükleri : 3

Ece ve Fadıl beyler

K. KÂNİ AKPINARLI

Ece bey, Karesi beyliğinin ileri gelen kumandanlarındandı. Kendisinin nereli olduğu kati olarak bilinememekle beraber, Sarı Saltığın Rumeliye , müslümanlık ışığını yaymağa geçtiği zaman Ece bey de bunun yanında idi.

Sarı Saltığın ölümünden sonra bu Türkmenler Rumelide kalarak başbuğlarının izi üzerinde yürüdüler. Bunun hakkında Hasan Fehmi Turgalın dilimize çevirdiği (Müneccim başıya göre) Anadoluda Selçukîler isimli eserde Ece beyin Sarı Saltık maiyetile beraber Rumeliye nereden ve nasıl geçtiği uzun uzadiye yazıldıktan sonra Balıkesire niçün geldiğini şu suretle yazıyor: «Türkmenlerde burada ondan sonra da kaldılar, Anadoluda Selçuk devleti yıkılınca, oralarda kalmaktan çekinerek Halil Ece adında bir başbuğun buyruğu altında deniz yoliyle Anadoluya geçtiler ve Balıkesirde yerleşdiler. (1)

Türklerin deniz muharebeleri isimli eserde Ece beyin Anadoluya geçmesini kolaylaştırmak için Bizans imparatoru , ikinci Andronikosdan nasıl müzaheret gördügünü yazıyor ve diyorki: Halil Ece kumandasında olan türkler Anadoluya dönmek istediler. İkinci Andronikos, geçdikleri araziyi yağma etmemek üzere Çanakkale boğazından geçmelerine müsaade etti. Gemilerle karşıye geçmelerine nezaret ve müavenet için Senahirini kumandasında 3000 kişilik bir kuvvet yolladı .

(Senahirim), Türklerin (1500) kişi gibi azbir mikdar olduğunu görünce onları sa livermek istemedi. Fakat Türkler işi anladıklarından heman burada bir kale elde ederek yerleşdiler. Senahirim, Türklere karşı bir muvaffakıyet kazanamadı. İmparatora yazarak hakikatı bildirdi. Türkler, tahkimat ve kuvveti artırdılar. Anadoludan imdad kuvvetler aldılar. (714 - 1314)

Genç İmparator (Mihael), Türklere karşı hareket için babasından aldığı emir üzerine İmparatorluğun askerlerini topladı. İçlerinde çok mikdarda (orak) ve (bel) ile müsellah köylüler olan büyük bir ordu ile Türklerin üzerine yürüdü. (Halil Ece), hisardan çıkarak Rumları maglup ve Mihali Edirneye kaçmağa mecbur etti.

Türkler , Rum ordugâhını yağma ile, İmparatorun sancağını eger takımlarını ve hazinesini ele geçirdiler. Ertesi sene İmparator hanedanına mensub olan (filips) Türklere (vize) tarafında bir baskın vererek maglup ve (Gelibolu)yu muhasara etti. Türkler düşman eline düşmemek için şiddetli bir huruç yapdılar. (Halil Ece) ile büyük bir kısmı şehit düşdü, diğerleri karşı yakaya geçerek Karesi beyine iltihak ettiler. (2)

Yukarıdaki izahatta, nazarı dikkatımızı celbeden bir yerde bilhassa duracağız:

Bizans imparatorluk hanedanına mensup (Filips) kumandasındaki ordu ile (Vize) taraflarında vuku bulan muharebede Ece beyin mağlup ve şehit düşdüğü yazılıyor. Burada Ecebey Karesi ve Osmanlı hükûmetlerine hizmet edilmeden öldürüliyorki, bu kayt bizce yanlıştır Çünkü Ecebey ve

[1] Anadolu Selçukîleri "Müneccim başıya göre„ Sahife [75]

(2) Türklerin Deniz muharebeleri Sahife (37 - 38)

arkadaşları Rum ve Bulgarların tazyiklerinden kurtulmak için Anadoluya, Karesi iline göç etmişlerdi. Karesi topraklarının Osmanlı hudutları içine katılmasından sonrada Ecebey Karesi valisi ve Orhan beyin oğlu Süleyman paşanın yanında görülüyorki buda bizim fikrimizi takviye ediyor demektir.

Yine aynı eserin diğer bir srhifesinde de aynen şu srtırları görüyoruz «Denizlere faik ve Rum gemileri hakim olduğu cihetle karşıya asker sevki için nasıl bir hattı hareket ittihaz edeceğini düşünürken Karesi ümerasındanEcebey Anadolu ve Rumeli sahillerinin pek ziyade yaklaştıkları Çanakkale boğazından karşıya geçilmesini teklif etti.[3] Şu halde bu eser Ecebeyi bir yerde öldürüyor bir yerde diriltiyor.

* * *

Karesinin kumandanlarından olau Fadıl beyde diğer kumandanlar gibi Rumeli fütuhatında önemli işler görmüştür. Fadıl beyin Karesiye nasıl ve ne şekilde geldiği meçhulümüzdür . Biz bu kumandanı ilk defa olarak, Bursada bulunan Dursun beyin hükûmet başına getirilmesi için yapılan gizli içtimada görüyoruz. Ece ve Fadıl beylerin tarihdeki hizmetleri hemen bir olduğundan bizde bu iki kumandan hakkında birden malûmat vereceğiz.

Süleyman paşa Karesiye vali olduktan sonra, babası Orhan beyle, Rumeli işlerini görüşmüştü. Bu baba oğul görüşmelerinin sonunda, Rumeliye geçiş işi kararlaştırıldı. Ve harekâta hemen başlanıldı. Süleyman paşa babasından aldığı emir üzerine karşı sahilleri tetkik etmek için (Kapudağı) [4] na gelmiş ve civarındaki (Aydıncık)harabesine giderek etrafını seyre başlamıştı [5]

Bir akşam Süleyman paşa düşünürken Ecebey ve Gazi Fadıl bey ile Evrenos bey paşanın neye düşündüklerini sordukta, memleketin genişleme ihtiyacında olduğunu söyledi, [6] yanında bulunan kumandanları Süleyman paşanın bu fikrini muvafık görduler.

Tarihlerin rivayetine göre Süleyman paşanın düşünceli bir halde olduğunu gören (Ece Yakup) bey sebebini sordu. Bunun üzerine Süleyman paşada Rumeliye geçmek fikrinde olduğunu söyledi. Bunun bu fikrini bütün kumandanlar tasvip ettiler . Süleyman paşa ordusu ile birlikte Çanakkale boğazının Marmara tarafında (Görece) mevkiinin altında Viranca Hisara geldiler. Ece beyle gazi Fadıl,ağaçdan bir sal çattılar. Gece karşıyakaya geçerek (çimpe) veya (Çimni) hisarı civarında yakaladıkları bir Rumu yanlarına alarak Süleyman paşaya getirdiler. Bu Rum Çimpe hisarına yapılacak bir baskın için klavuzluk etmeği kabul etti. Bunun üzerine az bir zaman zarfında bir kaç sal yaptılar[7] bu suretle tertip edilen sallar üzerine kırkar kişi

[3] Türklerin deniz muharebeleri sahife 77

[4] Karesi valisi olan şehzade Süleyman paşaya Rumeli tarafına geçmek ve boğazı zabtetmek üzere talimat irsal olduğundan hicreit nebeviyenin 740 senesi şehzadei müşarünileyh hazretleri dahi Karesi diyarının namdarlarından Evrenos bey ve Fadıl bey ve Hacılbey refakatile Kapudağı nam mahalle duhul ve Aydıncık kazası kazasına asakiri mevcudesile nüzul buyurdular Hayrullah efendi tarihi cilt 3 sahife 83

[5] Ahmet Rasim Osmanlı tarihi Cilt [1] Sahife 46

[6] Ol bünyanı viran üzere divan edüp erkânı devleti ve âyanı memleketi ihzar buyurdu. Hususa Ecebey ve Gazi Fadıl bey ve Evrenos bey ki Karesi vilâyetinin serhillerinden idiler sair ümera ile ol bürcû refi üzere aktipervin gibi olup vaz'ı mutad üzere tevsii Bilad tedabirinde meşveret esası bünyat ettiler ŞahzadeCivanbaht makamı teemmülde melûl ve suhat olduğundan huzzarı meclisi teferrüs edicek Ece bey istîlâme ikdam edüp ettiki hanım baisi tefekkür ne güna emri tezekkürdirki asari teessür müşahede olunur. "Tacüttevarih cilt 1 sahife 53"

[7] Türklerin deniz muharebeleri 77

binmek üzere tertibat alındı. seksen kişi ile bir gece (Çimni) hisari tarafına hareket ettiler [8] Süleyman Paşanın salında (Aksungur), (Karaoğlan oğlu), (Kara demirtaş), (Kara Hasan oğlu), (Akça koca oğlu), (Balabancık oğlu) ikinci salda da (Hacıl), (Evrenos), (Ece), (Gazi Fadıl) beylerle maiyetleri bulunuyorlardı. [9]

Bu iki salla yola çıkan muharibler akıntıların yardımile Çimni kalesi önüne geldiler. «Hisarın dibine dökülen gübreler yüksele yüksele kale irtifaına yakın bir yığın teşkil ettiğinden kılavuzun rehberliğile bu gübrelerin üstüne merdiven dayayarak kaleden içeri girdiler. Mevsim yaz ve hasad zamanı olduğundan kale ehalisi tarlalarında idi [10] akşam üstü tarlalarından evlerine dönen ehaliye dokunulmadı. (758-1357)

Türklerin Rumeline geçişlerini duyan Bizans imparatoru Kanta Güzen telaşla damadı Orhan beye müracaat ederek askerlerinin oradan çekilmesi için ricada bulunuyor. Hayrullah efendi tarihinde bu vakayı şu suretle anlatıyor: «Maiyetlerinde gönüllü olarak koşulmuş olan ümeradan Evrenos bey ve Fadıl bey ve Ecebey emsali zabitanı askeriye avdet maddesine bir veçhile razı olmayup geri gitmek ihtimalimiz yoktur. Diyu Sülyman paşaya cevap vermişlerdi. Müşarünileyh dahi keyfiyeti pederleri hazreti Orhane arz ve ifham eyledikleri vakit bittesadüf Kantagüzen tarafından dahi Süleyman paşaya yazar çaresini bulurum cevabı ile Kantaguzenin ibramını geçiştirüp devleti imparatoriye memalikine sarkıntılık edilmemek üzere ferman irsal etmişlerdi». [11]

Rumeliye geçilince, Süleyman paşa Bolayir ve Akça limanda düşman gemilerinin bulunduğunu haber aldı.

Ece ve Fadıl beyler birer mikdar askerle ve acele giderek limandaki Rum gemilerini yakarak süratla Süleyman paşanın yanına geldiler, Hayrullah efendi tarihinde bu düşman gemilerinin Ece ve Fadıl beyler tarafından nasıl batırıldığını ve Çimbecik hisarının nasıl alındığını şu suretle yazıyor. « Hayvanlara suvvar olarak Akça liman nam mahalde vaki yerlülerin gemilerini batırmak üzere şehzade hazretlerinin işaretleri olduğundan alesseher bulundukları yerden hareket ederek limanda buldukları gemilerin batırup ahşam vaktı yine Hisara geldiler tarihlerin bazılarında bu hizmet Ece beyle Fadıl beylerin kumandasile oldu diyu yazılmıştır . İmdi şehzade hazretlerinin Rumeli taraflarına uburlarının beşinci günü Ayaşlonya didikleri şehrin zaptını ve Hisarın fethini dahi tasmim edüp gece vakti Çimbecik hisarından Ecebey ve Fadıl bey idaresinde olarak birkaç yüz gazi hareket ederek zaman sabaha karib oldukta bunlar dahi kale dıvarına yaklaşup kapunun açılmasına intizar üzere durdular isede tevakkufa vaktin müsaadesi olmayup hariç dıvarda duruldukta kalenin teshiri kesbi suubet edüp tedarikâtı azime ve himmeti cesimiyeye mühtaç olacağından Hisarın dıvarından aşmak ile kapucıları sık boğaz ederek kapuyu açmak tertibine teşebbüs olunduğundan fılhal nerdiban dayamak ve dıvara alet kakmak ve birbiri üzerine binmek gibi şeylerin icrasile kale dıvarından aşılup kapuyu açtıklarında top-

[8] Halbuki o zaman Osmanlı donanması vardı. Türklerin Rumeliye geçmeleri meselesi Orhan beyle oğlu Süleyman paşa aralarında konuşulduktan sonra bittabi icabeden askerî tedbirler alındı. Osmanlı tarihlerinin bu sal rivayetleri "bizce„yalandan başka hiç birşey değildir. Türklerin o zamanki donanmalarından bahseden garp menbaları bilhassa Bizans imperatoru ve müverrih Kanta guzen bile bu donanmanın azamet ve heybetinden korkulduğunu yazıyor.

[9] Karesi tarihçesi sahife 93

[10] Karesi tarihçesi sahife 93

[11] Hayrullah efendi Cilt III sahife 49

dan Hisar içine girüp ehalisi.....» [12]

Ece ve Frdıl beyler, Süleyman paşa tarafından Gelibolunun alınmasına gönderildiler. Geliboluya Konur hisarı Tekfuru yardım ediyordu.

Türk askerlerinin Rumeliye geçtiklerini haber alan Gelibolunun Rum kumandanı toplayabildiği kuvvet ile Süleyman paşaya hücum eder ise de mağlub olur. «Yakub Ece» ile «Gazi Fadıl» Geliboluyu muhasaraya alırlar. Karadan ve denizden muvasalasını keserler. Daha fazla Türklere mukavemet edemiyeceğini anladığından İstanbula gitmek şartile Geliboluyu Ece beye teslim etti. (758) Hammer Gelibolunun zabtını başka türlü yazıyor. Güya o sıralarda, hareketi arz olmuş, hisarın divarları çatlamışta bu çatlak aralarından Türkler kaleye girmişler ve zabtetmişler imiş [13]

Gelibolunun zabtını müteakip emir ve kumandası, mahafızası Süleyman Paşa tarafından Ece bey ile Fadıl beye havale edilerek o havalideki harekâtı askeriye dahi kendilerine bırakıldı.

Karesi tarihçesinin dediği gibi Ece ve Fadıl beylerin isimlerine762 tarihinden sonra tesadüf edemiyoruz. Bunlar eğer hayatta olsalardı birinci Murat zamanındada fütühatlaına rast gelirdik. Fakat her halde ölmüş olacaklarki, isimlerine tarihde bir daha rast gelemiyoruz. Hizmetlerine mükâfat olarak (Ece ovası) Ece beye tavcih olundığı gibi Gazi Fadıl beye de tımar olarak bu taraflardan yer verildi.

*

Gelibolu yarımadasının zabtında büyük yararlıkları görülen kumandanlardan «Yakub Ece» nin kabri yarım adanın garbı şimalisinde Turşu köyü civarında bir tepe üzerindedir. Bütün gelibolu yarım adasına «Ece ovası» namı dahi veriliyor. Fadıl beyin kabri dahi yarım adanın cenub ucundadır. bu iki Türk kumandanının burada metfun olduklarını yazan hammer diyorki:

«İki osmanlı reisinin kabirlerinide müştemildir. Bu iki Türbeye islâm zevatı pek çok gelir, bu ihtiramı mütedeyyinanesinin sebebi şudurki Türklerin Avrupaya mürürlerine sühulet vermiş bir Şehirin fethi bu mahalli mukatdesde istirahat güzin olan o iki kumandan sayesinde hasıl olmuşdur. Yine bu sebebe mebni - muhasara esnasında Ece bey ile muavini Gazi Fadılın ateş ve havf içinde bırakmış oldukları - erazii mütecavire kâmilen Ece ovası namını almışdır. İki beyler bukadır felâketden neşet eden dehşetden istifade ile bilâdı met rukeye dahil olarak yerleşdiler. (14)

[12] Hayrullah efendi tarihi. Cilt 3 sayfa 90

[13] SüleymanPaşanın Gelibolu önünde bırakmış olduğu Ece bey ve Gazi Fadıl hareketi arzın duvarlarda açmış olduğu geniş rahnelerden duhul ile ahali arasında hüküm ferma olan karışıklık sayesinde şehiri zabt ettiler. Hammer Cilt 1 sayfa 191

[14] Hammer Cit 1 , Sahife 191

TARİHÎ ĞÖYKÜ

Namusum hürriyetimden üstündür.

Yazan: MÜKERREM KÂMİL SU

Napoli krallığı İspanyolların idaresinde iken orada yaşayan bir İspanyol kızı yurduna dönmek üzere yola çıkmıştı.

Yanında kardeşi ve işçileri vardı.

Gemi Akdenizin güneşli sularında ipekten bir kuş gibi kayıyor, beyaz yelkenler zarif yelpazeler gibi sanılıyorlardı.

Gök ve deniz mai bir aydınlık içinde yanıyor, gemicilerin İtalyanca söyledikleri aşk şarkıları; Akdeniz sularına damla damla dökülüyordu.

Barbarosun büyük savaşlarına, eşsiz yengilerine kucak açan güzel deniz... Bu genç İspanyol kızına sevmek, sevilmek duygularını aşılayordu. Gözlerini sonsuz maililiklerden alamıyor; gökleri kucaklamak, bu güzel güneşli yaz gününü maj dekoru ile içine almak istiyordu.

Birden gemide bir gürültü, bir koşuşma oldu. Herkes denizle gökün birleşen ince çizgisine bakıyor, ne olabileceğini birbirinden soruyordu.

Uzakta beliren karaltı gittikce yaklaşıyor, büyük yelkenleri, zengin kürekleri ile koca bir Türk gemisi kendilerine doğru yol alıyordu.

Ne yapacaklarını düşünürlerken hızla dümen kıran Türk gemisi yanlarına yanaştı. Ve korkunç bir çarpışma; genç kızı kamarasında çıldırtacak kadar örgütdü.

Çok geçmemişti, ki... Güzel İspanyol kızı, kardeşi ve işçileri ile beraber esir edilmiş, İtalyan gemisi kızıl alevler, koyu dumanlar arasında Akdenize gömülmüştü.

Amiral; güzel yakışıklı, hisli bir adamdı. Genç kızın iri kara gözlerine, biçimli başını süsliyen parlak saçlarına bakdığı dakikada allak, bullak olmuştu.

Esir kız kalbinde bir fırtına koparmış, aşk bir bakışla alevden bir gömlek olarak genç gemiciyi kuşatmıştı.

Amiral; gün çekilirken güzel İspanyolun kara üzüm gibi ıslak ve lezzetli gözlerine derin derin baktı. Bu gözlerde ateş, bu gözlerde korku, bu gözlerde bütün bir hayat vardı.

Onu güldürmek, büyük korkusundan kurtarmak için ilk iş olmak üzere kardeşini, işçilerini serbest bırakarak İspanyaya gitmelerine kolaylık gösterdi.

***

Artık Akdeniz sularında tatlı bir roman başlamışdı. Tuzlu deniz kokusunu koklayarak, sayısız yıldızlara dalarak, güneşin yakan, kanı tutuşturan çapkın ışıkları altında uzanarak bir aşk doğmuştu.

Ateşli İspanyol kızının sevgisi; hisli, içli Amiralı bütün benliğinden kavramıştı.

Kız; gece renkli saçlarını beyaz omuzlarından aşağı dökdüğü zaman.. Bu beyaz ve siyahdan yaratılan narin genç kız siloeti; Amirala dünyanın en büyük heyecanını veriyordu.

Aradan iki ay geçtikden sonra İspanyaya varan kardeşi; dört bin İngiliz lirası yollayarak genç kızın serbestisini istedi.

Amiral kızı seviyordu. Sevdiği içindirki kardeşini serbest bırakmış, kızı geminin en süslü, en güzel bir köşesinde prensesler gibi yaşatmıştı. Amiral önüne serilen altınlara bakarak ne yapacağını uzun uzun düşündü.

Göğsünün altında büyük bir aşk ses veriyor, benliği büyük heyecanlarla alt üst oluyordu.

Gece güzel bir ay çıkmıştı.

Kız; geminin arkasında ipek yasdıklarla süslenmiş bir sedirde gözleri yarı örtülü uzanmakta idi.

Saçlarını iki kalın örgü yaparak başının üzerine dolamış, açık maj ipekten elbise giymişti.

Öyle güzel uzanmışdıki.. incecik elbise altında vücudunun eşsiz çizgileri beliriyor ithirası kamçılıyordu .

Fakat saçlarını çerçevelediği siyah gülü andıran manalı başı; gönülde büyük bir sarsıntı yapıyor.. İnsana kana kana ağlamak, göz yaşları içinde ölmek arzusu veriyordu.

Amiral yavaşca kızın yanına sokuldu. Her gece sevib okşadığı saçlarına elini sürmekten korkar gibi ürkek ve üzgün bir gönülle yanına diz çöktü.

Sarı atlas keseyi ipek halının üstüne bırakarak:

— Bunları al sevgilim. Artık serbestsin. Yurduna dönebilirsin.

Dedi.

Genç kız omuzlarına su serpilmiş gibi birden canlandı, ateşli gözlerini Amiralın mahzun gözlerine daldırarak sordu:

— Nedir bu Amiral?

— Dört bin İngiliz lirası..

— Ne yapacağım bunları?

— Bunlar senin hüriyetini elde etmek için gönderilmiş bir kese altın..

— Niçin bana veriyorsunuz?

— Seni serbest bırakmak için bu altınlara lüzum olmadığını bildirmek maksadı ile..

— Niçin kardeşimle beraber yollamamışdınız, neden burada bırakmışdınız?

— .....

— Ispanya. Güneşli, sıcak Ispanya. Sevgili yurdum.

Amiral kızın saçlarını okşayarak:

— Seni bütün sevdiklerine ulaşdıracağım. yurduna kavuşacaksın Dedi.

— Ak deniz macerası ile berabermi?

— Bu; güzel bir rüya idi sevgilim. Artık uyanmak lâzım.

— Siz uyandınızmı Amiral?

— Sen uyandıracaksın sevgilim?

Bu rüyayı arkada bırakarak.. Bu ruyayı çabucak unutmakla..

— Unutmak kolay olsaydı.. istırabın adı bulunmazdı Amiral..

— Gençsin. Çok güzelsin. Çabuk unutursun kızım.

Bana gelince..

— Size gelince.. Hiç bir sızı duymadan ortadâ ziyan olmuş bir şey yokmuş gibi.. Kokusu alınmış bir çiçek haline gelen bu zavallı kızı..

— Suçum çok büyük sevgilim. Fakat beni af etmeni isterim günahım güzelliğinden doğdu:

Günah kelimesi genç kızı derin derin düşündürdü. Karşısında gönülden gelen bir sesle konuşan, ayrılacak diye acı çeken bu adam; ona aylardan beri kuvvetli bir aşk vermiş, büyük heyecanların zevkini tattırmışdı.

Aşkın çiçekli yolundan beraber yürümüşler, günaha beraber gitmişlerdi.

Bir tarafta sevgili yurdu, milliyeti, serbestiyeti vardı..

Diğer tarafta da zarif, sevgi ve heyecan dolu, güzel bir Amiral..

Kurtuluş yolu hangisinde idi?

Kızın duygularını yüzünde okumağa çalışan Amiral:

— Çok daldın küçük güzel.

Diyerek onu düşüncelerinden uzaklaşdırmak istedi.

— Sen bir türk amiralısın.

— Evet sevgilim

— Ben bir İspanyol kızıyım.

— Evet yavrum.

— Ben bitmiş, mahv olmuş bir kızım

Ne yüzle yurduma dönebileceğim?

— Her şey senin elinde yavrum. kalbim, hayatım, servetim senindir. Ne dilersin söyle .

— Arkada kalan yolun başını bir uçurum kapamışsa oraya bir daha dönülmez

Orada kalan şeyleride kurtarmak mümkün olmaz Amiral..

— Kader denilen birşey vardır.

Onu bilmeyende yoktur. Öyle bir kuvvettirki kader; her şeye boyun eğdirir.

— İnsanlar talîlerini kendi elleri ile yaratırlar derler..

Halbuki ben.. Hiç suçum yokken mahvoldum .

Benim talîimi siz kapadınız Amiral .

— Bana o kadar hıncın varki . Belki öldürsen acı duymıyacaksın .

— Seni öldürmekle namusumu kurtarmak mümkün olsaydi.. Bir dakika düşünmezdim Amiral..

— Ne söylesen, ne yapsan, içimdeki büyük aşkı geri alamazsın, çocuğum yarın gideceksin .

Bu ayrılık bana ölümden çok daha acı gelecek.

— . . .

— Sensiz çok bedbaht olacağım.

— . . . .

— Fakat senin saadetin, senin yurduna, sevdiklerine kavuşman için ne yapmak lâzımsa onu yapacağım.

Senin saadetin karşısında, benim ıstırabım hiçdir sevgili..

— Bende ıstırap çekeceğim.

Bir kızın yüz karası ile ailesi arasına karışması ne demektir. Bunu bilirsiniz?

— Bu bir kader cilvesidir.

Bunu tesadüf hazırladı .

Ikimizinde elinde değildi.

Seni mazür göreceklerdir. Ve ben kayatımı ortaya koyarak, onlara karşı seni koruyacağım .

İspanyol güzeli bu kuvvetli ses karşısında irkildi.

Çok seviliyordu.

Güzel, zengin, yüksek mevki sahibi bir adam tarafından takdis ediliyordu.

Onu yüz üstü bırakmağada kıyamıyordu. İçinde milliyeti ile aşkı dövüşüyor, iki ucundan çekilen bir zencir gibi kıvranıyordu

Ne olacaktı?

İspanyaya varınca onu Manastıra kapayacaklar, Ömrünü bol elbiseler içinde, durgun yüzlü rahibeler arasında ebediyen sevgisiz, heyecansız geçirecekti.

Gençdi

Güzeldi.

Hayata arka çeviremezdi.

Yurdunda bekliyen hürriyet, burada kalup Amiralın karısı olmakla kazanılacak namusundan hiç bir zaman üstün olamazdı.

Göklere baktı.

Yıldızlar titreşerek Amiralden yana oluyorlar gibi geldi..

Denizde, gecenin nihayetsiz güzelliği, kalbinde önüne geçilmez bir sevgi kaynağı açıyor, gözlerinden yaşlar dökülüyordu.

Genç adam sevdiği kızın yaşlı gözlerini dudakları ile örttü .

— Kalacaksın. Sevgime inanıyorsun ve sende beni seviyorsun diyordu.

Esir İspanyol kızı daha fazla dayanamadı. Başını bu kahraman Türkün sarsılmaz göğsüne saklıyarak:

— Bende seni seviyorum Amiral..

Namusum; hürriyetimden üstündür .

Burada kalıyorum..

Dedi.

Halk dilile köy masalları:

Tavuz guşu

İ. HAKKI AKAY

Bir veziri vizeranın bir tavuz guşuyla dört Arap halayığı varımış ; - Lala denir denir emme halay ğı de kalan ! - bunlar denizin gıyına zehraya (sahraya) gitmişle, orda uyumuşla, galmışla.. Halayık Arabın biri uyumamış O veziri vizeranın garısıda hemile (hamile) imiş Onun garnında çocuk üç kerre :

— Yazma allah . Yazma allah .. Yazma allah !..

Diye bağırmış O halayık Arapta bunu duymuş.

Ondan sonacuma bunlar uykudan galkmışla. Ekmekleniyolamış galan . O duyan Arap garı ekmek yimemiş Böyün (bugün) düşünmüş, yarın düşünmüş . O veziri vizeranın garısı :

— Bu Arap geleli çok oldu Buna izin verelim bari ! Demiş . Veziri vizera Arap halayığa :

— Sen çok düşünüyon, ben sene izin vireyin ! Oda :

— Ben izin istemiyom. Benim düşündüğüm yer va !. Demiş

— Sen neye düşünüyon ?

— Ben söylersem halınıza yaramaz

— Neden, neden?. İlle söyle !.

Diye üstelemiş . Veziri vizera üsteleyince halayık :

— Hana biz lenizin gıyına zehraya gittik ya.. O zaman senin hanımın garnındaki çocuk :

— Yazma allah , yazma allah . Diye üç kerre bağırdı . Bu ne olcak diye ben ona düşünüyon !. Demiş. Ondan sonacuma Veziri vizera ne kada hoca vasa hepsini gıyına toplamış . Hocaları bir hana doldurmuş :

— Ya bunu bilecesiz, ya başınızı kesecen !..

Demiş. Hocalada bu gadan emek çekmişle biride bilememiş. Durukana, celladla gelüp hocaları kesecekene öteden bir gır atlı çıkmış :

— Veziri vizera efendi, Ne bu hal ?

Demiş oda :

— Geç yoluna sene ilâzım değil !.

Beriki de :

— Ben bilirim . Hal ehvel böyledir . Sen hocaları goyuver ben sene hepsini söyleycen !.

— Söyle !

— Senin garının garnındaki çocuk kızdır. Bir sığırtmacın garısının garnındaki oğlana yazdı allahta senin çocukta ondan bağırdı. Sen bu hocaları goyuve... Demiş o tutmuş goyuvemiş. O gır atlıda kaybolmuş hemen ortadan.

O veziri vizera oraya buraya gulak verikene o sığırtmacın garısının hemile olduğunu duymuş

Veziri vizeranın garısı doga doga bir kız, o sığırtmacın garısı da bir oğlan doğurmuş. Kız yedi yaşına girmiş Onu hiç alâna çıkarmazlamış , Bu işlerden sığırtmacın garısının habarı yok ya .. Oğlanda girmiş yedi yaşına. Veziri vizera:

— Ne yapalım bu çocugu !. Dirkene aklına birşey gelmiş hemen hizmatçılarını yanına almış bir düldüle binmiş bir heybe gözüde altın almış gitmiş Sığırtmacın garısıda günün anacında (güneşin karşısında) bedirik (temizlenmiş yün) eğirüp duru· Veziri Vizera doğru oraya gelerek gariya :

— Al gızım şu bir avuç altında nerda bir sovuk su vasa bene bir bardak getir!

Der ve bir avuç altın verir. Garı da destiyi kapdılan doğru suya gider. O gidince veziri vizera hemen düldülden indilen sancağa (salıncağa) bakar bir kel oğlan yatub duru hemen çocugu keser bırakır gider . Garı gelse baksaki sancakdan kan akup duru. Vasa baksaki çocuk kesilmiş . Emme sancağın dibinde oğlanın diyetide durup duru. Garı :

— Bireh bireh ! Der, Yetişin .. Veziri vizera benim çocuğumu kesmiş !

Tokturla (Doktor) gelir çocuğun ümügünün içindeki kokar ilik kesilmemiş . Tokturla çocuğu iyi ederle. Çocuk uykudan uyanır gibi kalkar.

Oğlan on iki yaşına girer , kızda 12 yaşına basar galan. Adamla garı, hana veziri vizera ile garısı ağlaşırlakana tavuz guşu derki :

— Veziri vizera efendi ne ağlaşıyosunuz?.

Oda:

— Biz bir veziri vizera olalımda bir sığırtmacın oğlu bizim gızımızı aldıktan sona ne yapalım biz bu dünyayı ?! .

O guş derki :

— Ben onu kel oğlana vermem . Emme sen git , gasaplara gırk garış enj , gırk garışda boyu bir dombay derisinden tulum çıkart ! Sandık içi gibi ..

Varır veziri vizera bir dombay derisi çıkarttırır gelir O zaman Tavuz guşu:

— Gırkta musluk getirin ! Derinin içine gırk da taş gon ! Gızda derinin içine gon . O deriyide ganadımın üstüne gon ! Ben bunu götürecen der Veziri vizera sorar :

— E .. Sen bu gızı nereye götürecen .

— Ay ile Yıldızın arasına götürecen .. göylere (gök)!. Der alir gider. Varır Ayla Yıldızın arasına bu gızı bırakır, gelir. Bu orda durukana durukana bu gızın canı sıkılır. Gız guşa dirkin :

— Ya Tavuz kuşu !

— Ey !.

— Benim canım sıkılıyo.. Bene iriden ufaktan yanıma bir gız çocuğu olsun . Oğlan çocuğu olsun çal bayırdan birini yanıma getir emme anam bubam duymasın ! Der . Tavuz guşu gezer gezer kimse bulamaz Gelse baksaki çayırda yarın (uçurumun) koltuğunda garnı başı açık bir kel oğlan uyuyup duru.. Guş kel oğlanı kapdılan varır kızın yanına iletir. Bunla orda gonuşurlakana kızlan oğlan masal satışmaya başlarla galan! Kel oğlan başını kaşırkana başının derisi yüzülür. Altından birşey parıldamaya başlar gız bunun başından o deriyi çeke çıkartı. Birde baksalakına oğlanın saçları hep altın!.

Parıl parıl yanıyor.. Kel oğlan olur bir dünya güzeli!. Bunlar masal satarlakana kel oğlan anasından duyduğu kerdi masalını gıza satıverir ve boğazındaki yara yerini gösterir. Gızda meseleyi anlatınca bunla birbirlerini tanırla. Ve birbirlerini alırla. Ayla yıldızın arasında bu gızın kel oğlandan üç oğlan evlâdı olur. Birinin adına (Nasif) birinin adına (Yusuf) birinin adınada (Musa) gorla. Bunların biri daralmış düşünürkene düşünürkene bunların canı sıkılmağa başlar. Guş de yanlarına gelir gider dururmuş; emme, gız guşa oğlanı göstermezmiş guş sorduğu vakıt:

— Ben onu aşa atıvedim. Ne yapayin ben o kel oğlanı!...

Dermiş O getirdiği zaman oğlanı gene çıkarırmış guş gene bir gün gelmiş bakmış gız yalnız başına oturup duru. Guş:

— Niden düşünüyon!·

— Ben bir veziri vizeranın gızı olayında gögün yüzünde bir dombay derisinin içinde durayın!. Buna canım sıkılıyo; bubama anama söyle, yedi güne gada ben ölcen!.

Der, guş anasına bubasına meraklı gider. Anası bubası:

— Hayırmı. Ne habar va?

Diye sorarla. Oda:

— Hayırı, şerri gız yedi güne gada ölecekmiş. Bunu aşaya indirmenin goleyıl.

Dayince guşu hemen geri çeviririe :

— Gızımızı çabık getir!.

Eerle. Goş gide ordan hemen gızın yanına arkasını döner. Hepsi tulum içinde guşun ganadına çıkarla. Guş içerdeki çocukları ve kel oğlanı bilmeyomuş. İnerle gelirle havadan, doğru sareylerinin önüne. O zaman gızın anasınlan bubası karşı çıkarla. Kız bubasına birer birer çocukları verir:

Al buba Nasifı, al buba Yusufu, al buba Musayı, al buba güveyni !.

Der. O zaman Veziri vizera şaşırır galır emme hiç seslenmezle. Geç vakit bubası :

— Gızım bu çocukla ne, bu adam kim?

Dye sorar. Gız kocasını göstererek:

— Bu çocukların bubası. Çocuklada torunların ?.

Der. O zaman veziri vizera üç çocuğu bunlara gırk gün gırk gece bir düğün yapaki sorma galan...

**
*

Cenabıa lah yazdığı yazı bozulmaz çöp çatanın çöpü bulunmaz. sığırtmacın çocuğunu kesti kesti emme ölmedi; gızını göylere gaçırdı emme gene oğlan gitti buldu. İnsanın ardına yazılan bozulmaz ergeç o yazısını çeker, göcürür. Nenelâzım! Encamı allahın dediği olur oğlum!...

Çağış

Atalar Sözü

Toplıyan
SABUR ŞAHİN
—4—

Allah bana bende sana
Allah başka yüzden versin
Allah bir kapı kaparsa bir kapı açar
Allah bir dediğine inan, başkasına inanma
Allah hekime hakime muhtaç etmesin
Allah dert verip derman aratmasın
Allahtan sağlık hükûmetten aylık
Allah dokuzda verdiğini sekizde almaz
Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin
Allah kardeşi kardeş yaratmış kesesini ayrı yaratmış
Allah yolunu yolsuza çattırmasın
Allah ilmi dileyene mali dileğine verir
Allahın ondurmadığını kul ondurmaz
Allah bir peygamber hak pekmeze kara yoğurda ak
Allahın öldürmediğini kul öldürmez
Allah herkesin kalbine göre versin
Allah yapar ne yaparsa
Alçak yerde yatma sel alır yüksek yerde yatma yel alır.
Alma iki para olsa alma
Alma alı,sat yağızı,bin doğruya besle yağızı
Almadan vermek allaha mahsustur.
Almadım vermem görmedim bilmem
Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste
Alıcı gözüle baktı.
Alışıma göre verişim tarhana bulgur aşım
Alma kadının dulunu,bırak parasını pulunu
Alışmış kudurmuştan beterdir.
Alımı öldürdün morumu soldurdun
Alna yazılan başa gelir.
Alnımın terile kazanırım.
Alnının haya damarı çatlamış
Alnı ak yüzü pak
Alı alına gülü gülüne
Alna yazılan yazı bozulmaz
Alemde bakâ, insanda vefa yok
Amidin öküzü gibi ne bakıyorsun
Almansız güzel arayan yarsız kalır.
Amasyanın bardağı biri olmazsa biridaha
Anasından emdiği süt burnundan geldi
Anasının ak sütü gibi helâl
Anasının karnında dokuz ay on gün nasıl durmuş.
Anasının nikâhını ister.
Anası ağlattı.
Anası eğirip babası dokumadıya
Anası söylemeden kızı tamamlıyor
Analı kuzu kınalı kuzu
Anası soğan babası sarmısak ne vakıt oldu küllap şekeri
Analı babalı öksüz.
Ananın bastığı yavru incinmez
Analının bir anası anasızın bin anası olur
Anan atan kim? yakın komşu
Analar neler doğurur
Anan turp, baban şalgam, içinde kelle şeker
Anan güzel içli hani evi baban güzel idı hani yeri
Anamızı rüşvet ile işret ağlatır.
An bülbülü al kafesi
Anadan gören inci düzer babadan gören sofra düzer.
Ay ışığında ceviz silkinmez
Ay bacayı açtı
Ayda gelen doğan olur günde gelen soğar
Ayrılım ekşi diyen olmaz
Ayran iştik aytı düştük
Ayağı büyük mihnet başı büyük devlet
Ayağın sığınacağı yere baş sokulmaz

Arslanlar Mezarı

Umumî Harp Hatıraları

Yazan : MUAMMER GÖZALAN

Gelibolu.. Nisan ayının güzel bir günü.. Hafif, hafif esen rüzgârda insanın içini bayıltan bir bahar kokusu var. Sabahdan beri devam eden mütemadi bir çalışmanın sonuna varılmak isteniyor. Gülnihalin vinçleri hiç durmadan işleyor, Askerin ağırlığını yüklemeğe çalışıyor. Kayıklar, Dubalar askerleri vapura taşımakla meşgul gelenler, gidenler, yüksek sesle verilen kumandalar birbirine karışıyor. On üçüncü alayın vapura nakline oğraşılıyor. Bir tarafta sıra bekliyen bir küme asker yere çömelmişler silâhlarına dayanarak hep bir ağızdan türkü söyliyorlar:

Çanakkalle içinde bir kırık desti.
Analar babalar ümüdi kesedi heyy gençliğim aman

— Onbaşı
— Buyur bey..
— Şu heriflere söyle türküyü kessinler.. Yoksa beyinlerini patlatırım..

Onbaşı yaylanmış zenberek gibi askelerin yanına gitti bir dakika sonra yalnız hayvanların, arabaların, dubalara binmeğe çalışan neferlerin sesi işitiliyordu. Birinci tabur vapura taşındı. Yerlerimizi aldık. Vapurun anbarında bir köşeye Çantamı, silâhımı ağırlıklarımı yerleştirdim.. Artık hazırız. Akşama kadar süren bu yerleşme hareketi nihayet buldu. Şimdi hareket için ortalığın iyice kararmasını bekliyoruz. Marmarada dolaşan ingiliz tahtelbahirleri tarafından Torpillenmemek için gecenin iyice çökmesinden sonra yola çıkabileceğiz.

Daha bir kaç gün evvel 62 numerolu şirket vapurunun macirasını hepimiz duymuştuk:

Şirket vapuru bir çok sıhhiye malzemesini ve daha bir çok eşyayı yüklenerek sirkeciden (Akbaşa) hareket etmişdi Oradan yaralıları alarak Istanbula getirecekti Tekirdağı istikametine gelindiği zaman Koyu takip etmeyerek açıktan gitmek istenilmiş ve bu sırada önde giden ve mühimmat götürmekte olan (Nağra) vapurunun torpillendiği görülmüştü.. Bu vaziyet karşısında tam yolla tekirdağına kaçmaktan başka çare kalmamıştı. Nağrayı batıran deniz altı gemisinin bir az sonra 26 numeroyuda batıracağı şüphesizdi Ocaklar fayrap edilmiş, Makineler bütün gayretile işlemesine rağmen 5 - 6 mil den fazla sürat temin edilememişti. Tehlike gittikçe yaklaşıyordu .. Pekaz bir zaman sonra şirket vapurunun biraz ilersinde sular karıştı ve bir Tahtelbahrin siyah gölgrsi yükseldi. Artık kurtulmak imkâni kalmamıştı.. Bununla beraber yine kaçmak lâzımdı . 62 numara önde düşamn gemisi onun biraz gerisinde bu suretle bir hayli yol aldılar nihayet Tekirdağ iskelesine rampa ederek gemi derhal boşatıldı ve pek kısa bir zaman içinde bir torpil şirket vapurunu iskelenin yanıbaşında sulara gömdü.. Bu haberlerleri bilmiyor değildik işte bu sebeple Gülnihal binbir ihtiyatla gecenin karanlığı içinde ilerliyordu.

Gece ortalığı eyice sarmıştı. Pervaneler Mamaranın siyah sularında yavaş yavaş dönüyorlardı artık gidiyorduk Çanakkaleye . Bütün bir Dünya tarihinde şerefle anılacak Arslanlar mezarına kan ve ateş, ölüm fırtınasının ortalığı alt üst ettiği kahramanlar memleketine gidiyorduk.

Mehmetlerin tunç yüzlerinde geri geri hayali dolaşıyor yaşlı gözlerdee bir yavuklunun veyahut bir annenin ağlayan yüzünü görmek kabil oluyordu.

Gidiyruz.. agır agır dönen pervaneler bizi yeni bir alemi götürüyor. Orası öyle bir alemki gitmek bir daha dönmemek var.

Ufka dogru uzanan marmaranın gök sünde ufak bir kırışık bile yok.. Geminin bütün ışıkları söndürülmüş gecenin vahşi sükûtu içinde makinelerin gürültüsünden başka ses işidilmiyor Kumanda köprüsünde suvari, zabitan büyük bir dikkatle ufku gözleyorlar . Gözler, bütün genişligile açılmış, kulaklar her an bir gürültülü işitmek için kirişte.. Deniz durğur, marmara bahar gicelerinden birini bu aziz vatan çocuklarına bağışlamış..

Gemiyi dolduran askerler yarını düşünmeden dünün mesut hulyasına dalmışlar. Kimi uyuyor kimi henuz uyanık.. Uyuyan Mehmetler uykularında yanık yüzlü Zeynebin tebessümünü görüp sayıklayorlar.

Benim uykum yok. Çantama yaslanmış anbarın karanlığına gözlerimi alıştırarak etrafımı görmeğe çalışıyorum: Ara sıra uyuyanan arkadaşlarımın arasında zorlukla yol bularak göğerteye çıkıyor. marmaranın temiz rüzgarını içiyorum.

*

Gece tehlikesizce geçti..Marmaranın siyah göğsü alaca bir maviliğe büründü.. Uzun tirşe renkli bulutların arasında kızıl çizgiler belirmeğe başlamıştı.Sabah oluyordu. Sabah!. Güneş; ihtiyar dünyaya yeni bir hayat başlangıcı müjdelerken kim bilir.. kaç bin kişi hayata gözlerini kapayacaktı.

Cephede sabah ne acıdır! Güneşin yükselmesi gecenin muvakkat sükününa bürünen ateş ve ölüm yağmurunun başlaması demektir.

(Gülnihal) Maydosa yaklaşırken dış denizden ateş başlamıştı. Bu ateşe Barbaros mukabele ediyordu. Tepede sallanan bir tarassut balonunun yardımile düşmanın ateşi barbarosun etrafında kümeleniyordu. Gemi bir aralık bir kaç mühim isabet almak tehlikesi atlattı.. Bu şerait dahilinde Barbaros daha içerlere körfeze çekilmek mecburiyetinde kaldı.

Gülnihalden ihraç hareketi başlamıştı. Bir çok müşkilâttan sonra 13 ncü alay Maydosa çıktı. Alayın ihraç hareketi temamlandıktan sonra tepede dolaşan tayyarelerin mütemadî hücum ve tacizleri altında Arıburnuna hareket ettik..

Bu yörüyüş pek kolay olmıyordu... Zeminin ar zasından istifade ederek, gizlenmek ve tayyarelere görünmeden ilerlemek lazımdı. Alay Arıburnunda mola verdi... Agaç ve çalı çırpının yardımile korunarak akşama kadar burada bekledik..
gece olmuştu. Oldukça sert bir rüzgâr yamaçlara sürünerek alay on üçün üzerin de dalgalanıyor , Yüzlerimizi serin bir el gibi okşayordu.

Saat 2 her kes hazır. Toplan emri verildi.. Asker gürültüsüzce toplandı Birinci tabur yerini aldı . Alay kumandanı Ali Rıza bey bir taşın üzerine çıkarak söze başladı. Her kelimesi bir ateş gibi insanın beynini yakan, kavuran bir nutukla vatan için ölmenin ne demek olduğunu anlattı. Gecenin sessizliğinde yalnız onun sesi işitiliyordu:

— Arkadaşlar.. Bir az sonra harbe gireceksiniz. Analarınız sizi bugün için doğurdu. Vatanın, Milletin namusu sizin süngülerinizin ucundadır. Ölürseniz şehit olup allahınıza kavuşacaksınız. Eğer yaşarsanız tarih sizi şerefle selâmlayacak hayatınızın sonuna kadar anlınızda zaferin ışığı dalgalanarak gezeceksiniz . Yolunuz açık olsun Sizi allaha emenat ediyorum askerler..

Bütün bir alay tek bir göğüs gibi nefesini kesmiş, bir tek kafa gibi yalnız onun sözlerine kulak vermişdi. Bu dakikada her kes benliğinden tecerrüd ederek yalnız bir tek kelimenin uğultusunu dinleyordu :

Düşman!..

Ali Rıza bey nutkunu bitirdikten sonra askere üzerindeki ağırlıkları çıkarmalarını, yalnız cephane ve silâhlı kalmala-

rını emretti. Bundan sonra her tabur her bölük sırasile geçerek ağırlıklarını gös - terilen yere bıraktı Artık hepimize cep - henin yolu görünmüştü. Gece çok karanlık ilerlemek çok müşkül.. Bununla beraber dere içlerinden, iniş ve yokuşlardan ses - sizce ilerliyoruz . Taburumuz vazifesinin başına gidiyor. Bir aralık tabur kuman - danımız Asım bey bir derenin kuytu bir köşesini gösterek:

— Çocuklar burası sargı yeridir . İçi- nizde yaralanan olursa yarasını sardırmak için buraya gelsin dedi.. Hepimiz göster- len yeri bel'edik.. Burada sıhhıye neferle- ri vardı. İleri hatlardan gelen yaralıları sarmakla meşgguldüler.

Artık yavaş yavaş düşmana yaklaşı - yorduk.. Tek tük silâh sesleri işitiliyordu. Gecenin karanlığında ne kadar ilerlediğimizi bilmiyorum.. Büyük bir ihtiyatla ha - reket ediyorduk.. Bu sırada.. Cephenin ilk selâmı bizi karşıladı.. Bir kurşun yağmuru taburun üstünden ıslık çalarak geçti... Tabur kumandanı Asım bey vuruldu. Onu ikinci bölük kumandanı takip ett.. Artık mevzilerimizi almışdık. İleri hatlar: Saat- larce mukavemet eden askerlerle dolu idi. Taburumuzun kumandasını zabit vekili (Hafı) efendi aldı.. Bizde ateşe başlamıştık.. Hiç durmadan.. Ateş ediyorduk. Ufak Mazgallardan cehennemi bir ateş yağmuru boşanıyordu.. 3 - 4 saat ölüm ve ateş fırtınası içinde geçti..

Balıkesirde yatırlar

MUAMMER YASA - HALMİ KORKUT

— IX —

Karamanî Mehmet efendi

İbrahimbey camiinin civarındaki çeşmenin üzerindedir Mezar parmaklıkla çevrilmiştir. İçinde taşla örtülmüş bir mezar vardır. Şeklinden iki mezar olduğu anlaşılıyor. Mezarlar sanduka şeklindedir. Yanındakinin haremi veya kızı olduğu zannediliyor. Karamanî mehmed efendi Birgivî Mehmet efendinin hocasıdır. Yüksek bir zat olduğu bir çok eserleri mevcut bulunduğu rivayet olunur. Bu eserlerd n (Tavgihi kiramanî) isimli eser mühim ise de bulunmamıştır. Karamanî Mehmet efendinin halk arasında Balıkesir havlisine ilk gelenlarden oldugu rivayet olunuyor. Yine halk arasından Karamanî Mehmet efendinin hacı Bayram velinin şeyhlerinden olduğu rivayeti de vardır.

Eskiden bir kitabeyi havi bulunduğunu söyliyorlar isede şimdi hiç bir kitabe yoktur. Kitabenin yerine iki üstüvanî taş dikilmiştir.

Hacı İbrahim Etem efendi

Garibler mezarlığında Üçpınara giden yolunun sağında harçla yapılmış murabba şeklinde alçak bir mezar vardır.

Mezar taşında şu kıtabe mevcuttur:

Söyledi tarih tâmen sabine hamesiyah
Hacı Etem oldu hakka vasıl kabri ilâh.
1290

Kitabenin altındaki tarihi kavsi meşahiri yanlış olduğunu hacı İbrahim efendinin 1289 da öldüğünü söyler.

İbrahim efendi 1231 senesi recebinde Balıkesirde doğmuştur. Babası Abdülaziz efendidir. İlk tahsilini Kırkağaçda bitirüp ikmali tahsil için İstanbula gidiyor ilmini artırdıktan sonra tekrar Balıkesire gelerek babasının müderrisliğini kendisine terk ettiği yıldırım beyazıt medresesinde müderrislik yapıyor. 1281 de hicaza gidiyor. Dönüşünde yine müderislik yapmak istemiş ise de ömrü yetmemiştir.

İbrahim efendinin gayet selis, beliğ bir ifadesi varmış. Kuvveti natıkası pek fazla imiş. Bu sebebten dersleri pek tatlı ve istifadeli olurmuş. (Risakı Halidiye) isimli bir eseri varsa da nushaları kaybolmuştur. Kendisi halim, uysal bir zat idi. Meşhur füzelâdan müfti Osman efendinin talebelerindendi Nakşibendi tarikatine intisab ettiği söylenir.

Halk arasında keramet sahibi olduğu da rivayet olunur.

Bu sebeble iki rivayet kayededelim.

1 — Bir gün şeyh Etem efendi mevkiinde oturuyormuş zikir başlamış tarikete yeni intisab edenlerden birisi Etem efendinin kerametinden şüpheye düşmüş. Acaba keramet sahibimi değilmi diye düşünürken Etem efendinin kalbinden bir nur çıkup bütün zikredenleri gezdiğini ve sıra kendisine geldiğinden nur tekrar Etem efendinin kalbine girdğini görmüş bu suretle kerametini anlamış.

2 — Etem efendi müderris iken hariçten gelen bir talebe derslerine devama başlamış hocanın keramet sahibi olduğunu duyduğundan onu bir denemek istiyor. ve bir gün derse cünüb olarak giriyor. o gün hoca ders yoktur diye talebeleri dağıtıyor Ertesi gün çocuk yine aynı vaziyette gi- rince yine dersi bırakıyor. Fakat üçüncü gün Etem efendi dayanamıyor haydi yıkanın da gelin diyerek çıkup gidiyor. Talebeler birbirlerine bakıyorlar ve en nihayet taşralı talebenin cünüb olduğu anlaşılıyor. Bu suretle çocuk hocanın keramet sahibi olduğunu anlamış oluyor. Hacı İbrahim

Etem efendinin mezarı evliya olduğuna inananlar ve hürmet gösterenler tarafından ziyaret edilir.

Kız Dedesi

Eskikuyumcular mahallesinde Çakıcı çeşmesinin yanı ilerisindedir. Türbesi çatı şeklinde olup içinde bir mezar vardır. Eskiden itibar edildiği üzerindeki sırmalı örtülerden anlaşılır. Bu gün Hükûmet tarafından kapatıldığından tozlu pis bir hal gösterir. Halk arasında evliyalığına inananlar vardır.

Bu kimseler geçerken ruhuna fatiha ve yasin okurlar. Pençerelerinin parmaklıklarına sıtma için bez bağlanır. Yatıra kız dedesi denmesinin sebebini izah eden halk arasında şu rivayet vardır. Bir memleketten diğer bir memlekete gelin olarak giden bir kız yolda hastalanır Ve eğer ölürsem beni öldüğüm yere gömünüz diye vasiyette bulunur. Kız bu günkü yatırın yanına gelince ölür. O zaman Balıkesirin bu havalisi kır imiş vasıyeti mucibince gelini buraya gömerler işte bundan sonra kız dedesi diye anılır.

Bardak kıran dedesi

Medine boğazındaki barıthanenin dibindedir. mezarların etrafı taşlar ile çevrilmiş ve sonradan herkesin düzeltmesi ile mezar dairemsi bir şekil almıştır Baş ve ayak uçlarında hiç bir taş yoktur. Etrafında bardak kırıntılarından müteşekkil kümeler vardır. Hemen her mevsimde ve her gün ziyaret edilir. Yalınız Hızırilyasda ziyaretçileri artar. Hükûmetin yatırları ziyareti men etmesine rağmen halk buna karşı itikadından vazgeçmemiştir. Kim olduğu ve nereden geldiği hangi tarihlerde yaşadığını bilmiyoruz.

Yalınız halk arasında eski olduğu rivayet olunuyor.

Harpten evvel bu yatırı Türk kadınlariyle beraber bir takım ekalliyetlerin de ziyaret etmesi kat'î olarak müslüman dememize mani olur. Dedeye bardak kıran dedesi denilmesine dair bir efsane vardır.

Sıcak bir gün imiş yatırın bulunduğu yerde bir çiftçi tarlasını sürüyor imiş yanına bir çoban yaklaşarak çiftçinin suyundan içmek istemiş. Çiftçi de (sen her zaman su bulabilirsin ben ise bulamam diye cevap verince canım ağa suyu içelim bir okur üfleriz yağmur yağar demiş, Hakikaten suyu içtikten bir az sonra yağmur yağmaya başlamış ve çoban artık lüzumu kalmıyan bardağı yere atup kırmış. Günün birinde çoban ölmüş çiftçi onu bardağı kırdığı yere gömmüş ve ismi o günden beri bardak kıran dedesi olmuştur.

Yatır her dilek için ziyaret edilir. Âyinin iki şekli vardır.

1 — İlk defa yatırın etrafında üç defa dönülür ve dönülürken dilekleri ne ise o söylenir. Bunu müteakip mezarın kıble tarafında yüzleri dedeye doğru olmak üzere üç ihlâs bir fatiha okurlar ve dediğim olursa başında bir veya bir kaç bardak kıraçağım derler.

2 — Bu safhada adanan bardaklar kırılır. Sabah namazında kullanılmamış bardaklariyle oraya giden istek sahibleri yasin, münacat ve fatiha okuyup iki rik'ât namaz kıldıktan sonra bardağı kırarlar.

Horasan dedesi

Tokatlı hanının karşısında evvelce mezarlık olan fakat şimdi yalnız bir hocaya ait tek mezar bulunan yerdedir. Burada büyük hareketten evvel kubbeli bir türbe içinde iki mezar vardı ve Horasan dedesi diye anılıyordu.

Büyük hareketten sonra burası toprak altında kalmıştır.

Arsayı düzeltmek için toprak kazıldığı zaman duvarların üst kısmı biraz dışarıya çıkmıştır. Doksanlık bir ihtiyarın anlattığına göre evvelce içeriye iki ayak merdivenle girilirmiş ve merdivenden ötede ki kabir mevcut imiş. Horasan dedenin

isminden de anlaşıldığı üzere Horasandan gelmesi ihtimal dahilindedir. Halk arasında Rumeliye ilk geçenlerden olduğu söyleniliyor. Türbe yıkılmazdan evvel çok hürmet edilir imiş Hatta Şeyhülislâm bile önünden atından inerek geçermiş bulunduğu yer kazılırsa mezarların meydana çıkacağı muhakkak olduğu gibi bir kitabeye tesadüf etmek de muhtemeldir.

İshak dede

Hükûmet caddesinde darbalının üstünpe şimdiki şıracıların bulunduğu yerde idi. Birkaç mezardan ibaret olan bu dede sonradan kaldırılarak üstüne dükânlar yapılmıştır. Fakat dükkânlar yapılırken dedeler oradan çıkarılmamıştır. O zaman ziraret edilen yatırlar dahilindeymiş.

Söğütlü dede

Vicdaniye mahallesinde türbe çeşmesinin üstündedir.

Tavanı çökmüş harap olup üstünden çıkarak bakılırsa içeride yazısız iki taşı havi bir mezar görülür. Çok aradıysak de ilmî mahiyette bir malûmat bulamadık. Rivayete nazaran her gece yerinden çıkar çeşmede abdest alırmış.

Bir isminin de Evliya Çelebi olduğu söyleniliyor.

Önündeki çeşmenin ismi türbe çeşmesi olup suyu gebe kadınlar tarafından hususî olarah içilir. Dede arkasında bulunan evin bir kısmı dahilinde bulunduğu ve bu evin de evvelce mevlevîhane olduğu düşünülürse yatır sahibinin bir mevlevî şeyhî veyahut mevlevîhane banisi olduğu ihtimal dahilindedir.

Kilci oğlu türbesi

Mustafakihe mahallesinde Şükrü efendinin evinin yanında ayrılmış bir yerdedir. Bu ev vaktiyle Kilci oğlu sülâlesinden birinin rüyasında debağhanenin içindeki kuyunun başında bir mezar taşı görmüş hemen oraya bir kabir yaptırmış Bu suretle oraya teşekkül eden bu mezar debağhanenin dava vekili Mahmut bey tarafından alınması ve ev yaptırılması üzerine yerinden kaldırılarak evin sokağa nazır bir kısmına nakledilmiştir. Kazma esnasında bazı kemikler çıkmış ise de insen veya hayvan kemiği olduğu belli değildir. Sözde yerinden kaldırdıktan sonra ev sahiplerine epey zarar vermiş imiş. Bu gün üzeri yeşil bir örtü ile örtülü harçtan yapılmış ve yerden bir parça kaldırılmış vaziyettedir. Bilhassa kadınlar çok ziyaret etmekte ve mum yakmaktadırlar. Bu ziyarette hiç bir gaye yoktur.

Çırpılı dede

Balıkesirin garbında ki hızırlık bayırında sivri tepenin yamacı üzerindedir. Kimin yattığı ve tarihi belli olmıyan bu yatır çocuğu olmıyan kadınlar tarafından ziyaret edilir.

Âyin şu şekilde olur Çocuğu olmıyan kadınlar oraya giderek ilk defa çocuk ister ve adak adarlar. (Horoz kesmek Mevlût okutmak)Mezerın üzerine çubuktan salıncaklar yaparlar.Salıncak sallanırsa çocuk olurmuş Sallanmadığı taktirde olmez imiş. Ziyaret üç gün devam eder. İstekleri olan kimseler adaklarını yaparlar ve orada hazır bulunanları doyururlar.

İlmî bir mahiyeti olmıyan bu dedenin bu güne kadar diğer yatırlardan daha fazla ziyaret edilmesi her hâlde kadınların çocuk hususundaki zarflarından ileri gelse gerektir .

* * *

Vatan kütüphanesi kapusundan girilince sağ tarafta sanduka şeklinde harç ile yapılmış bir mezar görülür. Hiç bir kitabeyi havi olmıyan bu mezar hacı Ali bey camii banisine, bazılarına göre de burada uzun müddet imamlık eden bir hocaya aittir. Rivayetlerin hangisinin doğru olduğu malûm değildir.

— Devam edeck —

Masal:

Fesliyenci kız

NİYAZİ

Vaktile ihtiyar bir çiftci , bununda üç dane kızı vardı. Bir gün çiftçi hastanır ve bir müddet sonra da iyi olamıyarak ölür. Babasız kalan bu üç kız evlerinde yoksuzluk içinde vakitlerini geçirmeğe başladılar. Bir gece büyük kız rüyasında gül ağacının dibinde dokuz küp altın bulunduğunu görür. Bu rüya üç gece üst üstüne tekrar eder. Nihayet kız diğer kardeşlerine meseleyi anlatır.

O gün gülün dibini kazarlar . Hakikaten küple altınlar var . Hemen altınları oradan çıkarırlar. Kendilerine güzel bir ev yaptırırlar . Ve bahçelerinede « Fesliyen » derler . Bir gün yene büyük kız bahçede fesliyenleri sularken, yakınlarında bulunan bir paşanın oğlu geçerken söz olsun diye:

— Fesliyenci kız , fesliyenci kız. Gece gündüz fesliyen sularsın , fesliyende kaç yaprak var... Der. Tabiî kız bu sorguya karşılık vermez..

Diğer akşam ortanca kız sularken yine paşanın oğlu ayni şeyi onada sorar.. Tabiî oda bir karşılık alamaz. Küçük kız da başka bır akşam çiçekleri sularken yine paşan'n oğlu:

— Fesliyenci kız fesliyenci kız gece gündüz fesliyen sularsın. Fesliyende kaç yaprak var?

Kız:

— Paşa oğlu paşa oğlu gece gündüz okur yazarsın gökte kaç yıldız var?

Bu sefer paşanın oğlu karşılık veremez. Bundan ötürü de paşanın oğlu kızdan öç almağa karar verir. Hemen ertesi günden itibaren de balıkçı kıyafetine girerek balık satmağa başlar. Kızların kapusunun önünden geçerken kızlardan biri dışarı çıkarak balık almak ister. Halbuki balıkçı para ile veremiyeceğini , bir kere öperse vereceğini söyler. Kız da içinden [ne olur] der ve puseyi vererek balığı alır.

Ertesi akşam paşanın oğlu geçerken yine evvelki sözü tekrar eder. Küçük kız da yine aynı tarzda karşılık verir. Bunun üzerine paşanın oğlu:

—Haydi şuradan seni bir okka balığa öptüm ya!..Der. Ve oradan çekilir. Bunun üzerine bu sefer kız öç almağa karar verir. Ve hemen o gece müthiş bir plân hazırlar. Sabahleyin de gider, bir koyun postu alır. Üstüne küçük ziller takar ve bir takımda ciğer alarak onun üstünü ignelerle bir güzel doldurur. Gece, doğru paşanın evine gider. Çocoğun yattığı odayı evvelden öğrendiği için derhal bir merdivenle pençereden içeri dalar. Oğlanın başında altun bir şamdan ayak ucunda gümüş şamdan yatmaktadır . Tabiî post kızın üstündedir . Bir silkinir ve yanan şamdanlar söner. Orayı bir sessizlik kaplar. Bu sırada kız yine silkinir bu sefer çocuk uyanarak:

Erkek — Kim var orada?!..

Kız — Ben azrailim canını almağa geldim.

Erkek — Ne olur canımı almada ne yaparsan yap..

Kız — Pek alâ öyleyse seni şu ciğerle döğeceğim.

Erkek razı olur. Kızda ciğerle çocuğun sırtını bir güzel döğer. Tabiî çıplak olduğu için iğneler bir güzel her tarafına batar. Fakat çocuk korkudan sesini çıkaramaz . O sabah çocuk kalkmadığı için odasına giderler. Birde ne görsünler çocuk kan içinde, heman doktor çağırırlar. Tedavisi tam dört ay sürer. Birgün çocuk sokağa çıkar. Kızlara yine söz atar. Bu

sefer kız ona:

— Azrail oldumda sana geldim nasıl yalvardın.. Unutdunmu?.

— Ya!... o gelen senmidin. Der ve gider. Doğru eve gelerek annesine, komşuları ölü çiftci Hasan ağanın kızını istediğini söyler.

Anneside kızı istemeğe gider. kız razı olur. Fakat çocuğun kendisine bir oyun yapacağını anlar. Onun için gider bir şekerciye mühim mikdarda para verir Ve aynı kendi boyunda şekerden bir kız yapdırır ve içinede pekmez doldurtur. Dügün günü Paşanın evine haber göndererek ancak evlerine gece geleceğini söyler. gece olunca kendisi Paşanın evine gider. Ve gelin odasına girer. İçeri kimseyi sokmaz. Sonra kendisi pençereden iple kardeşlerinin getirdiği şekerden modeli içeri alır. Sandalyeye oturtur. kendi elbiselerini ona geydirir. Kendiside yüklüğe saklanır. Tabi bir müddet sonra damat içeri girer :

— Demek sen azrail oldun benim canımı almak istedin öylemi? der ve biçağını çekerek derhal kızın karnına saplar. Dökülen kanlarıda kan tutmasın diye içer . Fakat çok tatlı gelir. Çünkü içi pekmez dolu idi. bu sefer:

— Vay!. Kanı bu kadar tatlı, kimbilir kendi ne kadar tatlı idi . Der ve hançeri bu sefer kendine vurmak ister. Bu sefer esas kız arkasından kollarını tutarak sarılır. Bunun üzerine genç de sevinir. Çünkü.. Meseleyi anlamıştır. Ondan sonra ikisi de mesut bir hayat geçirmeğe başlarlar..

Köycülük incemeleri:

Kayserinin Muncusun Kamunu

ÖĞRETMEN: NURİ TİMUR

1 — Köyde pehlıvan güreşi:

Köyümüz halkı güreşe çok meraklıdır: Köyde düğün olduğu zaman güreş şenliği yapılmazsa düğün yarım yapılmış sayılır. Bunun için köyümüzde güreş: Bütün köy kaynaşma ve şenliklerinin başında gelir düğünde güreş yapılacağını duyan komşu köylerdeki bütün ünlü pehlivanlar: düğün köyüne toplanırlar: Ve haftada iki gün pazar ve pazartesi günleri güreş yaparlar: Pazar günü kız evi adına: Pazartesi günü oğlan evi adına güreş yapılır: Kamunumuzun Hübek: Amarat, Kemelik köylerinde iyi güreşçiler yetişir: Bu köyler oldukça yüksek havası ve suyu sağlam olduğundan bu köylerimizin gençleri iri vücutlü ve kuvvetli olurlar.

Köyümüzde güreş başlıyacağı gün komşu köylerden büyük küçük bütün halk seyir için akın eder.

Güreş meydanında binlerce halk toplanır. Derin merakla güreşi seyreder.

Hep köy çocukları güreşe çıkarlar ilgi gösterirki güreş yapan pehlivanların bütün oyun ve «perdah» yapışlarını tamamen öğrenir ve teklif ederler. Güreş tutan pehlivanlara düğün sahibi «yal verir bu yallar mendil peşkirdir, uşkur, entarilik kumaş ve davardır bunlar sıra ile ayak arta ve baş güreşlerde kazanan pehlivanlara verilir: Düğün sahibi zengin olursa baş pehlivana bir tosunda verdiği olur: ayrıca pehlivanlar güreş bittikten sonra güvegiden ve köyün büyüklerinden bahşişler toplarlar:

Köylerinizi bir birine kaynaşdıran savaşdıran içinde sevgi ve saygı dolu olan böyle eglentiler köylerimizde pekçok tur. Bunlar derinden irdilenir aranır Meydana çıkarlarsa halk bilgimizin derin başlıklar doldurulmuşolur. Hem bu ana kaynakları köylerimizin iç yüzünü hayat varlığın derin kültür kaynağını Türk ışıklı genci ne tanıtmış olur.

Köyümüzde kıymetli eğlentilerde biride at yarışıdır:

II — Köyde at yarışı:

Köyümüzde at yarışı düğünu haftasının bitdiği pazartesi günü yapılır köy halkının en sevdiği günlere tadını unutamadığı şenlıklerden biriside at yarışıdır. Köyümüzde ve civar köylerde yarış için hususî at besleyenler pek çoktur. Dügün ve yarış olduğunu duyan komşu köylerdeki atalar atlarını alup düğün köyüne gelirler Yarış pazartesi günü erken güreşden evvel başlar: Atlar yarışa çıkacağı sırada köyün en yüksek bir yerinden atlar çıkıyor «atına güvenenler çıksın» diye üç defa dellâl çağırır. Dellalın sesini duyan bütün köy halkı atcılar ve komşu köylerden gelen binlerce seyirci halk köyün kenarına akın derler. Köyümüzün diğer kenarında yarış yerine tamamen hakim Höyük tepeye halk toplanır Atlar çıkar mahalline varıncaya kadar seyirci halk atları derin heyecanla adım adım takip ederler. Tepenin en yüksek yerinden atların çıkışını degetleyen davul ve zurnacı atlar çıkar çıkmaz yarış havasını vurmaya başlar. İşte bu zaman binlerce seyirci halk içinde bir kaynaşma derin bir heyecan başlar.

Bu esnada «Kır at önce geçti, al at arkada kaldı, doru at alacak diye halkın

iddialara da giriştiği olur. Atlar geliş yerinin aşdığı zaman seyirci halk birinci gelen atı görmek için atın yanına hücum ederler.

Güreşte olduğu gibi başa gelen ata düğün sahibi yol verir. Bu yol beygir kumaş veya bir davarda verildiği olur. Bu yolları düğün sahibinin hususî adamı birinci ve ikinci gelen atların başına takar. At sahiplerine burada ne ziyade gözettiği nokta atlarının yol alması değil yarışda başı alarak ün almasıdır. Filhakika biricik iyi atların karıştığı bu yarışda başı alan at bu civarda ün kazanır. Köylerde bir iki hafta odalarda yarenlikler bu at üzerine yapılır. At yarışı oldıktan sonra kendi diğer kıymetinden çok fazla fiyatta satılır: Bu iş köy gençleri arasındada eyi at beslemek hevesi uyandırır. Başına gelen atın başına yol takıldıktan sonra seyirci halkın arasında gezdirilir. sonra at bütün halk kalabalığı içinde davul zurna önünde geri bağları havası çalınarak köyün içine girilir.

Bu esnada halkın sevişme kaynaşma ve neşesine son yoktur. İlimizde geri kamununda bundan 35-40 sene evvel çıkmış olan zaman geçtikçe ilimiz ve köylerimiz halkı üzerinde kıymetini artıran Bu geri bağla ı türküsü çok meşhurdur: makamı güzel ve yanık olduğu için köyümüzde duneh ve içki alemlerinde baş türkü olarak bu söylenir. Parçalarından bir kısmını aşağıya yazıyorum.

Gesri bağları türküsü

1 — Gesri bağlarında bir oylum kaya
Düşmüşüm sevdana ne diyon bana
Mektuplar yazarsam cevabını yolla
Tekrarlama:
Gel otur gel yanıma hallerimi söyleyim
Halimden bilmiyor, ben o yarinıyleyim

2 — Bir of çeksem karlı dağlar yıkılır
Benim içerime anam hançer sokulur
İllerin mektubu gelir okunur
Şu benim mektubum aman niyneyim
«Tekrarlama»
Atma aman atma şu dağların ardına
kimseler yanmaz imiş anam yanar derdime

3 — Gesriye giderken tokaşdan taşa
Kardaş ekmeğini kakarlar başa
Yılüp çalışdığım emeğin boşa
T . . . . . .
Eğil dallar eğil aman bir gül alayım
Anam yok babam yok ben nerelerde kalayım

4 — Şu görünen bahçemi ola Bağmıla
Şu dağın ardında acep yarim varmıla
Oturupda beni arzularmı ala.
T — . . . . . .
Ya sen gel buraya ya ben oraya geleyim
gönder mektubum bende münad olayım.

5 — Teltel olur Kayserinin oyası.
Yüzüne bakmadan yarin: Karnım dayan
Taze vurulmuş evlerinin boyası
T — . . . . . .
Gel otur gel yanıma yarim uykum geliyor:
Yel esdikce kokuların geliyor.

6 — Gesri Bağlarında bülbüller öter
Ateşim yanmadan tütünün tüter
Bana bir hal olmuş ölümden beter
T — . . . . . .
Düşürdüm çiçeği anam daldı nem kaldı
Gidiyom gurbete benim burda rem kaldı

7 — Vuramadım kır atımın gemini
Süremedim gençliğimin demini
Ben sana niyledim allah zalim
T — . . . . . .
Örtün pençereleri değmesin yiller
Aenim dertli olduğumu bilmesin iller:

8 — Yüce dağ başına gelmesin iller
Bu gün meraklıyım açmasın güller
Diz dize verüpde dökdüğüm diller
Hepmi yalanmış aman bu geçen günler.
T — . . . . . .
Urgan atmadık anam dallar kalmadı
Başıma gelmedik aman haller kalmadı

Sonu var

Balıkesir Lisesi ve Necatibey öğretmen okulu rasat merkezi aylık raporu

ŞUBAT 1936

TARİH	SUHUNET					RUTUBET			RÜZGÂR			Yağmur
	Sabah			Öğle	Akşam	Sabah	Öğle	Akşam	Sabah	Öğle	Akşam	
	Azamî	Asgarî	vasatî									
1- 2- 936	14	1	12	13	10	69	64	68	Şarktan	Şimalden	Şimalden	—
2 „ „	13	0	10	11	7	78	65	64	»	»	»	—
3 „ „	12	3	11	13	8	80	73	70	Şimalden	»	»	—
4 „ „	14	2	8	9	7	78	75	62	»	»	»	—
5 „ „	10	3	7	11	6	97	73	81	»	»	»	—
6 „ „	15	0	7	9	8	70	65	58	»	»	»	—
7 „ „	11	1	8	9	10	72	66	60	»	»	»	—
8 „ „	10	3	9	11	8	68	57	62	»	»	Cenuptan	—
9 „ „	12	3	7	13	7	69	59	60	»	»	»	—
10 „ „	18	4	8	9	6	76	74	63	Cenuptan	»	»	—
11 „ „	10	-7	6	5	2	71	61	60	Şimalden	»	Şimalden	Kar
12 „ „	10	-7	6	3	2	78	71	65	»	»	»	—
13 „ „	11	9	-2	5	0	70	38	51	»	»	»	—
14 „ „	12	-3	2	3	4	65	43	49	»	»	»	—
15 „ „	13	2	1	10	5	68	39	44	»	»	»	—
16 „ „	12	4	2	8	7	71	40	38	»	»	»	—
17 „ „	13	1	3	9	6	58	37	41	Cenuptan	»	»	—
18 „ „	14	2	3	8	5	60	56	54	»	»	»	—
19 „ „	11	6	0	3	2	65	43	44	Şimalden	»	»	—
20 „ „	12	4	1	5	3	66	58	40	»	»	»	—
21 „ „	12	2	1	6	2	61	60	48	»	»	»	—
22 „ „	11	2	0	4	3	65	54	56	»	»	»	—
23 „ „	13	-1	2	9	5	56	45	39	Cenuptan	Cenuptan	»	—
24 „ „	12	2	3	8	6	60	40	38	»	»	Cenuptan	—
25 „ „	6	8	5	13	7	71	78	70	»	»	»	50 M. M.
26 „ „	4	-3	4	11	8	63	60	57	Şimalden	Şimalden	Şimalden	—
27 „ „	16	1	5	14	9	80	69	65	»	»	»	—
28 „ „	15	2	4	10	8	56	44	41	»	»	»	—
29 „ „	14	1	8	16	11	89	60	61	»	»	»	—

Halkevi Köycüler Şubesi Neşriyatından :

1 — Köy kitabı — Yazan : İlbay Salim Gündoğan

Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi neşriyatından:

1 — Öz Türkçe adlar — Derleyenler : Abdi Ağabey oğlu, Şevki Işıkman
2 — Çepniler (Balıkesirde) — Yazan : Çağış kamunu kamunbayı H. Akay
3 — Balıkesir inanmaları — derleleyen : Öğretmen Osma Balkır

Kaynak Neşriyatından :

1 — Kaynağın 1-12 Sayısı Birinci cilt
2 — » 13.24 » İkinci »
3 — Balıkesirde Bağcılık — Yazan : Kepsütlü oğlu Halil İbrahim

Balıkesir İl Basım yerinde basılmıştır

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti
Başkanlığına,
ANKARA

YURDDAŞ!

Soy adı alma müddeti bitmektedir. Dünyanın bütün medenî haklarını kullanan Türkler, bu işi de başarı ile yapmıştır. Soy adını almıyan vatandaşlar soy adlarını almada acele etsinler.

TÜRKİYE

Sayısı 15 kuruştur